

კაუკასია

(LE CAUCASE)

დამოუკიდებელი ეროვნული აზრის ორგანო

L'adresse de l'administration : 73, rue Froidevaux, Paris (14').

№ 3 (22)

მ ა რ ტ ი 1939.

№ 3 (22)

უ ი ნ ა ა რ ს ი :

- ჰ. ბამატი — ახალი კომბინაციები ცენტრალ ევროპაში
 ზ. ავალიშვილი — შვეიცარული ჰანგები კავკასიური სალამურით
 რ. გაბაშვილი — თვალთ ბრმა — ჭკუით ხედავსო, ჭკუით ბრმა —
 თვალითაც ვერა ხედავსო
 შ. ამირეჯიბი — მავნე წიგნაკი
 ი. გვარამაძე — † დავით და გიორგი ძმ. ჩხეიძენი
 " " — გრ. ნადარეიშვილი
 დ. სალირაშვილი — ნაციონალ-სოციალიზმის „რეაქციონერობაზედ“
 ვლ. ემუხვარი — მაგალითისათვის
 ზ. ციციშვილი — ლეგენდა
 ს. ურუშაძე — ახლის არსი და წარსულის გაკვეთილები
 გ. კახაბერი — ნოემბრის კრება
 — პრესა
 რაე — ომის პარადოქსი
 მოგზაური — ქართული სპორტი საფრანგეთში

ახალი კომბინაციები ცენტრალ ევროპაში

სწორედ ერთი თვის წინად ჩვენ აღვნიშნავდით გაკვირვებით, რომ ევროპის საზოგადოებრივი აზრი, გართული ისპანიის სამოქალაქო ომის დრამით, საკმარის ყურადღებას არ აქცევს ცენტრალ ევროპას.

„მაშინ როდესაც, — ვწერდით ჩვენ — სდულს გაცხარებული მუშაობა, რომლის შედეგები მალე გამოჩნდება“.

მოვლენებმა — და როგორმა მოვლენებმა — არც დააგვიანეს...
 ევროპის რუკა თავბრუდამხვევი სისწრაფით იცვლება...

10 მარტს პრაგაში სცადა სახელმწიფოებრივი გადატრიალება
 ბრატისლავაში, გადააყენა მთავრობის თავმჯდომარე ტისსო და და-
 ატუსადა სლოვაკელი ცნობილი პატრიოტები პროფ. ტუკა და სანო
 მახა, და — 15 მარტს ჩეხო-სლოვაკიამ განუტევა სული, როგორც
 დამოუკიდებელმა სახელმწიფომ.

ამ ხუთი დრამატიული დღის განმავლობაში ისეთი მდგომარეო-
 ბა შეიქმნა, რომელმაც აიძულა ჩეხო-სლოვაკიის პრეზიდენტი გახა და
 საგარეო საქმეთა მინისტრი ხვალკოვსკი 14 მარტის ღამეს ეთხოვათ
 გერმანიის ფიურერისათვის — ხელთ აეღო ბედი მათი ქვეყნისა.

ჩეხო-სლოვაკიის ასეთი ფორმალური მიმართვის გამო, გერმანიამ
 პროტექტორატის ქვეშ აიყვანა და თავისი ჯარებით დაიჭირა ბოჰე-
 მია და მორავია.

16 მარტს სლოვაკიამ გამოაცხადა დამოუკიდებლობა და სთხოვა
 მფარველობა ფიურერსა და დიდი გერმანიის კანცლერს.

ამავე დროს უნგრეთი შევიდა კარპატების უკრაინაში და ბრძო-
 ლით გაიარა მისი ტერიტორია პოლონეთის საზღვრამდე.

ოცნება საერთო პოლონურ-უნგრულ საზღვრის შექმნისა ფაქ-
 ტად იქცა.

მაგრამ საეჭვოა, რომ ევროპის შეცვლილ პოლიტიკურ გეოგრა-
 ფიაში ამ საზღვარმა ითამაშოს როლი, მისთვის დაკისრებული ვარშა-
 ვაში, — „მესამე ევროპის“ ავტორებისაგან. მარტო გერმანიის თვალის
 დახუჭვამ მისცა საშუალება უნგრეთის მთავრობას — საუკუნოებით
 კუთვნილ კარპატის უკრაინის შემოერთებისა წმ. სტეფანს გვირგვი-
 ნისათვის და მიღწევა ისტორიულ საზღვრებამდე.

მაგრამ ბუდაპეშტის სარევიზიო გეგმები არ კმაყოფილდებიან
 უნაყოფო კარპატების ფერდობებით. ტრიანონის „დიქტატმა“ მოსწ-
 ყვიტა უნგრეთს ასიათასობით მისი შვილი, დღესაც მგმინავი უცხოე-
 ლების უღელში და წმ. სტეფანეს გვირგვინს ჩამოაცალა უფრო ძვი-
 რფასი მიწები.

მარტო გერმანიის დინამიურ პოლიტიკას ევროპის სამხრეთ-აღ-
 მოსავლეთში და ბერლინის აქტიურ დახმარებას შეუძლიან შეჰქმნას
 პირობები, როდესაც უნგრელთ შეეძლოთ განაღდება ეროვნული მი-
 სწრაფებებისა.

ამიტომ, ჩვენა გვგონია, რომ უნგრეთის გზა, ნაჩვენები მისი გეოგ-
 რაფიით, ეკონომიკით და უმთავრესად ეროვნული ამოცანებით — უკ-
 ვე ამორჩეულია და ამორჩეული გადაჭრით.

ამიერიდან, ძნელი საფიქრებელია ვინმემ გადიბიროს სხვანაირ
 პოლიტიკურ კომბინაციაში.

**

მიუნხენის შემდეგ, ჩეხო-სლოვაკია თითქო შეურიგდა თავის
 ბედს, რაკი, საფიქრებელი იყო, რეალურად შეათვას თავისი გეოპო-

ლიტიკური მდგომარეობა. მაგრამ უკვე იანვრიდან ფედერაციის „ცენტრალ მთავრობაში“ აღმოჩნდა ძველი, ბენეშური იდეების გავლენა. სლოვაკიასა და კარპატის უკრაინასთან დამოკიდებულობა დაიჭიმა. ბოჰემიასა და მორავიაში ურთიერთობა გამწვავდა ჩეხებსა და გერმანელებს შორის. ბერლინსა და პრაგას შორის გაუგებრობანი ისე გახშირდა, რომ მათ გასათანტავად საგარეო საქმეთა მინისტრ ხვალკოვსკის უკვე იანვრის შუა რიცხვებში დასჭირდა ჩასვლა ბერლინში. ამის შემდეგ თითქო მიწყნარდა უთანხმოება ჩეხებსა და გერმანელთ შორის. მაგრამ მკაცრმა პოლიტიკამ სლოვაკიისა და კარპატის უკრაინის მიმართ ჩეხელ მეგალომანებისამ — კვლავ საბაბი წარმოშვა უკანასკნელი დრამის გასათამაშებლად.

პრაგამ ვერ შეაფასა სისწორით, მიუნხენის შემდეგ ევროპაში დამყარებული ჰავა: სტოიადინოვიჩის მთავრობის ჩამოვარდნა იუგოსლავიაში, რომელიც ჰგულისხმობდა მჭიდრო პოლიტიკურ და ეკონომიურ თანამშრომლობას გერმანიასთან; უნგრეთში მოსვლა ტელეკის მთავრობისა, რომელიც ვითომ გერმანიის მომხრედ არ ითვლება და სხვ. — ყველა ამან შეჰქმნა შთაბეჭდილება, რომ დასავლეთის სახელმწიფოთა გაძლიერება ისეთი სიჩქარით მიდის, რომ მკაცრად შესწყვეტს გერმანიის გავლენის გავრცელებას სამხრეთ-აღმოსავლეთის ევროპაში.

ასეთი შთაბეჭდილება გააძლიერა უკანასკნელმა დარბაზობამაც რუმინიის საგარეო საქმეთა მინისტრ გაფენკოსი ვარშავაში.

სიმართლე უნდა ითქვას, მისი სიტყვა პოლკოვნიკ ბეკის ბანკეტზე არ იყო ჩვეულებრივად უფერული ოფიციალურობის ნიმუში, არამედ ნათელი და მკაფიო აღნიშვნა, თუ „პოლონეთი და რუმინია როგორ მოწოდებულნი არიან თამამად გაჰკაფონ დიდი ევროპიული გზა ბალტიის ზღვიდან შავსა და სამხრეთის ზღვებამდე“.

1938 წლის დეკემბრისთვის, როცა მეფე კაროლი გამოვიდა წინააღმდეგ უნგრეთ-პოლონეთის საერთო საზღვრისა, ბევრმა წყალმა ჩაიარა... განუხორციელებელმა ოცნებამ — „მშვიდობიანობისა და ნეიტრალიტეტის ღერძზე“, ე.ი. ბალტიის ზღვიდან შავ ზღვამდე სახელმწიფოთა ბლოკის შექმნა, რომელიც შეაჩერებს გერმანიის ექსპანსიას აღმოსავლეთისაკენ და რუსეთისას — დასავლეთისაკენ, — ამ ხანად დიდი პროგრესი გააკეთა. მოიპოვა არა მარტო რუმინიის თანაგრძნობა, არამედ ლონდონისა და პარიზისაც.

ასეთ პირობებში გაფენკოს დეკლარაცია სასიამოვნო ჰანგად უნდა ჩასწვდენოდა პოლკოვნიკ ბეკის გულსა, მაგრამ, ეტყობა, სულ სხვანაირად იყო მიღებული რუმინიის მინისტრის აგზნებული სიტყვა — ბერლინში...

**
*

რამდენადაც უნდა სცდილობდეს მოსკოვი და მობოლშევიკო პრესსა, დაარწმუნოს ევროპა, რომ ვერაგი გერმანია მხოლოდ თვალის ასახვევადაა ვითომ დაინტერესებული უკრაინით და სინამდვილეში

კი ემზადება საფრანგეთისა და ჰოლანდიის წინააღმდეგ, — არც ერთს ობიექტიურ მეთვალყურეს არ შეუძლიან არ დაინახოს გერმანიის პოლიტიკური ზრახვები.

ეს ზრახვები ნაკარნახევი გეოგრაფიისა და ეკონომიკის გარდუვალ კანონებით, არც ერთი ბეწვით არ შეცვლილა მას შემდეგ, რაც ჰიტლერმა ციხის მიყრუებულ საკანში დასწერა მისნური სიტყვებით: „ჩვენ ვაჩერებთ მუდმივ სვლას გერმანელებისას ევროპის სამხრეთით და დასავლეთით და... მომავლის ტერიტორიალურ პოლიტიკას ვაღიარებთ-ვეძებთ რუსეთსა და მის მიდამოებში“...

ავსტრიისა და სუდეტების შემოერთება, ბოჰემიისა და მორავიის დაჭერა, ვერა სწყვეტს გერმანიის სასიცოცხლო ამოცანებს. პირიქით, აძნელებს: ამ ინდუსტრიალურ და მჭიდროდ დასახლებულ ქვეყნების შემოერთება, რითაც გერმანიის მოსახლეობა ადის 86 მილიონამდე, — დიდი რეიხის წინაშე აყენებს უფრო მძაფრად ძველ საკითხს — აღმოსავლეთისაკენ გაფართოებისას. ბოჰემიისა და მორავიის შემდეგ, უმეშვეოდ მემელის შემოერთება ამის მკაფიო მოწმობაა.

ეჭვი არაა, გერმანია არ გაჩერდება შუა გზაზედ, ყველანი მხოლოდ იმის ძიებაში არიან, თუ ვინ იქნება მორიგი ეტაფი გერმანიის ექსპანსიისა.

„საექვოა — სწერს პარიზის „ტან“ი (20 მარტი 1939 წ.), — რომ გერმანიის ჰეგემონიის პოლიტიკა შეჩერდეს ბოჰემიისა, მორავიისა და სლოვაკიის ოკუპაციაზედ. ამ შემთხვევაში ასეთი პოლიტიკა ჩიხში აღმოჩნდებოდა. პირიქით, ყველაფერი იმას ამტკიცებს, რომ გერმანიის ვრცელ გეგმაში, მხარეები მოქცეულნი მისი პროტექტორატის ქვეშ, — მხოლოდ გზა და ხილია, რომელიც სწრაფად დაუახლოვებს გერმანელ ძალებს — რუმინიას. ბუნებრივი სიმდიდრე ამ ქვეყნისა, მისი სიმრავლე პირველსაჭიროების საგნებისა, წარმოადგენს დაუშრეტელ წყაროს გერმანულ ეკონომიისათვის და უზრუნველყოფს მისთვის, თუ საჭირო გახდა, — ხანგრძლივი ომის წარმოებას“ აო.

ფრიად განთქმული ინგლისელი ჟურნალისტი, ვიკემ სტიდი, გაზ. „ტაიმს“ის ყოფილი რედაქტორი, დიდი მეგობარი ჩეხიისა და სერბიის, — აგრეთვე სწერს 17 მარტის „გაზეტ დე ლოზან“ში, რომ შემდეგი ეტაფი იქნება რუმინია. ამასთანავე ვიკემ სტიდი უმატებს და იმოწმებს ცოტა საექვო დოკუმენტს (მოხსენებას, 1936 წლის დასაწყისში მიერთმეულს, — გერმანიის მოსკოვურ საელჩოსთან მივლინებულ სავაჭრო აგენტისას, თავის უფროსისადმი ბერლინში), რომ რუმინიის ნავთისა, პურისა და ტყეების კონტროლი — მხოლოდ ეტაფია გერმანიის ექსპანსიის ძირითად მიზნისაკენ.... რომელიც რუმინიის აღმოსავლეთითა ძევსო...

უახლოესი თვეები, იქნება კვირეებიც, გვაჩვენებს თუ რამდენად საფუძვლიანია ასეთი პროგნოზები და როგორი იქნება რეაქცია დასავლეთ სახელმწიფოებისა.

ყოველშემთხვევაში, ევროპა კვლავ აწრიალებულია.

ჰაილარ ბამატი

შვეიცარული ჰანგები კავკასიური საღამურით

ყველანი ვიმეორებთ ხალისიანად: ვიყვნეთ როგორც შვეიცარია. და მართლაც, კავკასიელ ინტელიგენციაში, რომელსაც ზოგს გამოცდილი, ზოგს გაგონილი აქვს რალაცა ენევაზედ, ბერნზედ, ციურიზზედ და იქაურ წესწყობილებაზედ, დიდი ხნიდან მოდაშია და დღესაც აზრი, რომ სასურველია — მომავალში, ამის შემთხვევა თუ გვექმნა, — კავკასიის ერთა პოლიტიკური ურთიერთობა მოეწყოს შვეიცარიის თარგზედ. ამასთანავე წარმოდგენილია ახალი „ჰელვეტიური კონფედერაცია“, აღპების მაგიერ ძლიერი კავკასიის ქედით ხერხემლად და იქ მშვიდობიანი ცხოვრება და გაფურჩქვნა ერების, ენების, „ტომების, კილოკავების და სხვ“.

ეს ოცნება მშვენივრად გამოხატავს სამშობლოსადმი სიყვარულსაც, რომელსაც ყველანი უსურვებთ სიკეთეს, პატივისცემასაც სხვებისადმი, ცივილიზაციის წინაშეც და სევდასაც საკუთარ უბედურებასა და უბედობაზედაც.

აქედან გასაგებია ჩვენი შვეიცარული გუნება, მტკიცედ ჩართული ჩვენს მსჯელობაშიაც.

მაგრამ მაინც საჭიროა გავერკვეთ ამ ჩვენს გულწრფელ, მაგრამ ცოტა მიამიტურ გატაცებაში... იქნება ეს მხოლოდ მირაჟია, მიუხედავად ზოგიერთი გარეგნული მსგავსებისა შვეიცარიისა და კავკასიის პირობებში?

ვჩქარობ დავამშვიდო მკითხველი: არავითარი უბედურება არც ჩვენთვის, არც კავკასიისათვის არ იქნება იმაში, თუ შვეიცარიის ნიმუში არ გამოადგება კავკასიას, როგორც მთლიან ერთეულს. ერთი ცრუმორწმუნოებით ნაკლები იქნება და ეს არც ისე საშიშია. ამასთანავე, ეს შეუფერებლობა ეხება მთლიან კავკასიას და არა მის ცალკე ნაწილებს.

ამას კვლავ დაუბრუნდებით.

პოლიტიკური თვალსაზრისით, არსებობს ძირითადი განსხვავება შვეიცარიასა და კავკასიას შუა. განსხვავება იმაშია, რომ პირველი მუდამ იყო და დღესაც არის ქვეყანა ცალკე კანტონებისა და სხვა და სხვა სახე მათი კავშირისა, ცნობილი ისტორიულად, უბრალო „შეფიცვიდან“ — თანამედროვე ფედერაციამდე, იყო კავშირი სწორედ კანტონებისა, რომელნიც ინახავდნენ თავისებურობას და არა კავშირი სხვა და სხვა ერებისა. კავკასიაში კი ჩამოყალიბდნენ ისტორიულად და ეხლაც არსებობენ სწორედ ცალკე ერები, თუნდაც შედუღების სხვა და სხვა საფეხურზე დგომით. ერები, ამასთანავე საკმარისად გაყოფილნი ტერიტორიალურადაც.

სულ სხვაა, საკითხი, თუ ამ კავკასიელი ერების განვითარება მომავალში, ერთეულში თუ არა, მჭიდრო ერთობაში, — როგორ შეიძლება განხორციელდეს. რად ისმება საკითხი ასე და როგორ შეიძლება ამის გადაჭრა, ამ რთულ თემას შეიძლება აქ არ შევეხოთ ჯერა. საკმარისია აღვნიშნოთ, გაკვრით მაინც, რომ კავკასიაში სდგება საკით-

ხი, რამდენიმე ერის, ცოტად თუ მეტად ორგანიზაციულად ერთად ცხოვრებისა; შვეიცარიაში კი კანტონების კავშირით, შეიქმნა ცალკე ერი, ერთი, შვეიცარული ერი.

არ უნდა დავივიწყოთ, რომ შვეიცარული კონფედერაცია, რომელმაც განითქვა სახელი ომებით გერმანიის იმპერიასთან, ბურგუნდიის მთავართან და სხვებთან, რომელიც საშუალო საუკუნოების ბოლოს და შემდეგაც შიშსა ჰგვრიდა მეზობლებს თავისი ქვეითა ჯარით, — შექმნილი იყო მხოლოდ გერმანულ „სეპარატისტების“ ხელით და იყო კავშირი ეროვნულად ერთნაირი და არა სხვა და სხვა ნაწილებისა, სახელდობრ გერმანული. ამ ერთობაში შესვლა ფრანგულ მიწებისა და ქალაქების, როგორც ჟენევა და სხვ. ან იტალიურისა, რომელთაც შეადგინეს ტესსინი, — მოხდა შემდეგ.

საერთოდ, თვით შვეიცარიის შექმნის პროცესიდან კავკასიას გაუძნელდებოდა რაიმე გაკვეთილების აღება.

შვეიცარია შეიქმნა ძირეულ ბირთვის, უძველეს გერმანულ კანტონთა კავშირის გარშემო. ეხლაც, უმრავლესობა გერმანული წარმოშობისა არის. კავკასიაში კი, როგორც ცნობილია, ეროვნული ურთიერთობა სულ სხვანაირია. იყო, მართალია, ისტორიაში ხანა, როცა არსებობდა ერთობა კავკასიის სხვა და სხვა კუთხის, ენისა და სარწმუნოების — ქართული ღერძის გარშემო, XI — XIII საუკ. ბაგრატიონების ღვაწლითა და შეგნებული ნებით, ე.ი. მონარქიული სისტემით; მაგრამ ეს ვითარება შეწყდა სხვა და სხვა მიზეზით. იგი შეიცვალა უკუღმა მსვლელობით: თვით საქართველოს რღვევით, რამაც გზა გაუხსნა, კავკასიის შემოკრების მაგიერ, უმეტეს დაშლილობას, დაპყრობას და დაქუცმაცებას. ასეთმა მდგომარეობამ წინადაც და განსაკუთრებით მეთვრამეტე საუკუნეში გამოიწვია ძლიერი ადგილობრივი წინააღმდეგობანი, რამაც ხელი შეუწყო რუსეთის დამკვიდრებას კავკასიაში. უკანასკნელმა გარემოებამ მოსპო მრავალი პოლიტიკური ერთეული, რომლებიც შადგენდნენ კავკასიის მხარეს. ასე გადაფარცხულ ნიადაგზე აღმოცენებული ეროვნული მოძრაობანი, ნაწილობრივ თუ იკვებებოდნენ ისტორიული ძირებისაგან, რომელნიც გადარჩნენ რუსეთის გამანადგურებელ ცდებსა. დანარჩენში ეს მოძრაობანი მისდევდნენ ჩვეულებრივ სქემას, ე.წ. დამორჩილებულ ერთა მოძრაობისას და იღებდნენ ფორმებს ეროვნულ, პოლიტიკურ მოთხოვნილებებისას, მიუხედავად რუსეთის მთავრობის მუდმივი ცდისა — წარმოედგინა კავკასია თავისათვის და სხვებისათვისაც, როგორც ეროვნულად უსახო „ტომებისა და ადგილების“ კრებული.

1917 და მომდევნო წლების ამბებმა ნათელჰყვეს სრული შეცდომა ასეთი შეხედულობისა. მაშინ დაარსებულ კავკასიურ რესპუბლიკებმა, ვერ გაიმარჯვეს ბოლომდე პოლიტიკურად, მაგრამ მოწმობდნენ ეროვნულ აღორძინებას. ეს რესპუბლიკები განაგრძობენ არსებობას საბჭოთა უღლის ქვეშ — თეორიულად და იურიდიულად მაინც; სახელდობრ სამი კავკასიური სახელმწიფო, მოკავშირე რესპუბლიკათა

სახით და ჩრდილო კავკასიის სხვა და სხვა ნაწილი, — ავტონომიურ ერთეულებად საქბოთა რუსეთის შემადგენლობაში.

ეს უკანასკნელი გარემოება, რომ თიელი ხალხები მოქცეულნი არიან ს.ს.ს.რ.-ის სქემაში, არა როგორც მთლიანი ჩრდილო კავკასიის რესპუბლიკა, როგორც მაგალითად საქართველო, ადერბეიჯანი ან სომხეთი, არამედ როგორც ცალცალკე ავტონომიური ერთეულები, — აშკარად თვალში გეცემათ. ეს ნაწილობრივ მაინც აიხსნება იმით, რომ ჩრდილო კავკასიის რესპუბლიკამ ვერ მოასწრო კონსოლიდაცია და თავიდგანვე უარეს პირობებში იყო, ვიდრე სამხრეთ კავკასიის რესპუბლიკები, თუმცა საორგანიზაციო მუშაობისათვის არც სამხრეთის პირობები იყო მეტად ხელსაყრელი.

როგორც უნდა ყოფილიყო, ჩრდილო კავკასიის ტერიტორიული დაყოფა — ალბად დროებითი — უნდა დაუკავშირდეს დღევანდლამდე არსებულ დაყოფასაც, ენისა და ტომების მხრივ.

მეორე მხრით, ესევე პირობები ბუნებრივად ჰქმნიან საკითხს, — სწორედ ჩრდილო კავკასიაში „კანტონალური“ სისტემის მიზანშეწონილობაზედ, ეთნიური და ლინგვისტური სიჭრელის გამო. დაღისტანი, საჩაჩნო, ინგუშეთი, ოსეთი, ყაბარდო... განა ეს კანტონები არაა, შეიძლება ითქვას. სწორედ კავკასიის ამ ნაწილში, შვეიცარიის მიზანგვარად, მოიძებნება — მთისა, ტყისა და ბარის კანტონები. და მათი გაერთიანების წარმოდგენაც შეიძლება „შვეიცარული“ სისტემით, ე.ი. კანტონთა კავშირად. დაღისტანსა და საჩაჩნოს იქ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ექნებოდა. დაღისტანის ისტორიაში ანალოგიებიც კი მოიძებნება შვეიცარიის ისტორიასთან (თავისუფალ საზოგადოებათა კავშირები სამხედრო თუ პოლიტიკური მიზნით, ერთობილი საქმეები ბარში, სამხედრო სამსახური ჯამაგირით და სხვ.).

რასაკვირველია, ასეთ „შვეიცარულ“ სქემაში ჩრდილო კავკასიისათვის, ყოველ ნაბიჯზე უნდა შესწორებაც იყოს შეტანილი, რაკი საერთოდ კავკასიაში ბევრი სიძნელეებია, რომელსაც შვეიცარია არ იცნობს.

ბევრს ლაპარაკობენ მაგალითად შვეიცარულ ენათა თანასწორობაზედ (გერმანული, ფრანგული, იტალიური; სისრულისათვის უნდა დასახელდეს ლადინურიც, ამას წინად რომ მიეცა მეოთხე ენის სამოქალაქო უფლება), როგორც მისაბამ მოვლენაზედ. მაგრამ არსად ისე მკაფიოდ არა სჩანს განსხვავება შვეიცარიასა და კავკასიას შორის, როგორც ენის, ლინგვისტური სფეროში. კავკასიის ყველა რესპუბლიკებში, უმრავლესობის ენასთან არსებობს უმცირესობათა ენებიც. ზოგან ეროვნული ენა, პირდაპირი მნიშვნელობით, არც კი არსებობს და ტომობრივი ენები შევსებულა იქ ძალაუფლებურად, სხვა უფრო გავრცელებული ენებით, ადგილობრივი თუ სხვისით, პრაქტიკული შედეგებითაც სკოლის, განათლების, სასამართლოს და სხვ. სფეროებში.

მიუხედავად ამ სიძნელეებისა, „კანტონების კავშირის“ სქემა, ალბად გამოდგება არსებითად ჩრდილო კავკასიისათვის. ჩვენი დროის

პირობებში იგი შეეგუებოდა მთიელ თავისუფალ საზოგადოებათა კავშირის ძველ ტრადიციასაც.

ასე არ არის დანარჩენ კავკასიაში. ისეთი სისტემის — დავარქვით პირობით „შვეიცარული“ — გამოყენება, თუნდ თეორიულად, აღნიშნავდა ხელოვნურად შექმნას და გამოცოცხლებას „ადგილებისა და ტომებისას“ იქ, სადაც საჭიროა კეთილმეზობლობა და ნაყოფიერი თანამშრომლობა უკვე ჩამოყალიბებულ და განცალკევებულ ერებისა.

დაყოფა, მაგალითად, საქართველოსი შემადგენელ ნაწილებად და შექმნა ცალკე „კანტონებისა“ ქართლისა, იმერეთისა, სამეგრელოსი, კახეთისა და სხვათაგან, იქნებოდა უაზრობა და ამით შებრუნება მთლიანი საქართველოსი უკუღმა, მგონი არავის მოუსურვებია*). ამ ქვეყნის ერთიანობა მკაფიოდ გამოისახა საქმითაც, რევოლუციის დროს, როდესაც მთელი მეცხრამეტე საუკუნის მანძილზედ აღმოიფხვრა საბოლოოდ კუთხური მიდრეკილება, წინა საუკუნოებში გართულებული დინასტიური ფაქტორით, ე.ი. ადგილობრივი დინასტიების სახით.

ამ სიძველემ ადგილი დაუთმო ეროვნულ და კულტურულ - პოლიტიკურ, განახლებულ შეგნებას საქართველოს მთლიანობისა, რაც არა სპობს, რასაკვირველია, ადგილობრივ მრავალფერობას.

ადერბეიჯანიდანაც ვერ გამოსჭრით კანტონებს შვეიცარიის ყაიდისას. მაგრამ როგორც საქართველოში, იქაც შეიძლება იყოს შინაგანი „კანტონები“, ე.ი. ავტონომიური პროვინციები... მაგრამ ეს უკვე სხვა თემაა.

„კანტონალურ“ სისტემაზე, თავის დროზე, უყვარდათ ლაპარაკი სომხებს; მათ ეხატებოდათ ამ სახით — უკეთესი შესაძლებლობა თავიანთ უმცირესობათა დაცვისა საქართველოსა და ადერბეიჯანში. ა მაგრამ ეს იყო რევოლუციამდე.

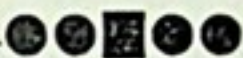
საზოგადოთ ასეთ შენიშვნებს იმ დასკვნებამდე მივყევართ, რომ შვეიცარული პოლიტიკური სქემა — არ უდგება კავკასიას, როგორც მთლიან ერთეულს და მის შემადგენელ ერებიდან, ყველაზე მეტად „შვეიცარული“ იქნებოდნენ მთიელი ხალხები ჩრდილო კავკასიისა. ვფიქრობ, საჭირო არაა ხაზის გასმა ამ ანალოგიის პირობით ხასიათისათვის.

დასასრულ, ზედმეტი არ იქნებოდა ორიოდ სიტყვით მოგვეგონებინა უმთავრესი „შვეიცარული“ თემა შვეიცარიისა და კავკასიის შედარებაში, სახელდობრ, მუდმივი ნეიტრალიტეტისა, სახელმწიფოთა შეთანხმებით, შესაფერ გარანტიებით და მოვალეობით ამ ნეიტრალიტეტის დაცვისა. 1815 წ. ვენის კონგრესზედ, სახელმწიფოთ აღიარეს, რომ „საერთო ინტერესები მოითხოვს მუდმივი ნეიტრალიტეტის დაარსებას შვეიცარიის კავშირის სასარგებლოდ“. იმავე დროს დადგენილი იყო: „მიეცეს მას საშუალება დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფად და ნეიტრალიტეტის დასაცავად“. კეთდებოდა ეს „იმ რწმენით, რომ პატრიოტიზმი და კეთილგონიერება შვეიცარიელებისა შეაგნებინებს მიზანშეწონილობას და აუცილებლობას ურთიერთისადმი

დავის დავიწყებისას“ და სხვ.

ჩვენს დროში ყველაფერი ეს და მთელი შვეიცარული ოაზისი, შეიძლება გვეჩვენოს მოძველებულ ამბად, ჩვენ ტრაგიულ ხანაში, — ძველ „კეთილ დროებათა“ ანარეკლად. შეიძლება თვით შვეიცარიის „მუდმივ ნეიტრალიტეტსაც“ დაუდგეს განსაცდელი. ამით არა მცირდება არც თვით იდეის ფასი, იდეის, რომელიც გამართლებულია გამოცდილებით და არც ამ იდეის შეფერვა — კავკასიისათვის. ეხლაც ბევრი კავკასიელის პოლიტიკურ შემეცნებას ეს არ ეუცხოება. დღეს შეიძლება უტოპიური, ხვალისდელ გარემოებაში იქნება რეალობაც გადაიქცეს. მაგრამ ამისათვის საჭიროა დიდი შრომა და მომავლის განჭვრეტა... დღევანდელ უტოპისტებისათვის.

ზ. ავალიშვილი

თვალთ ბრმა — ზკუით ხელავსო, ზკუით ბრმა —
თვალთაც ვერა ხელავსო.

ჩვენი ჟურნალის წარსული ნომრის მელანი ჯერ გამშრალიც არ იყო, — საცა ჩვენ გამოვაქვეყნეთ ბ-ნ ჟორდანიას დოკუმენტი, თუ საიდუმლოდ როგორა სცნობს იგი საქართველოს დღეს არსებულ საზღვრებს (რისთვისაც ჩვენ საჯაროდ თავზე კაკალს გვამტვრევდა მისი მენშევიკური ფრონტი); — ჰო, არ გამშრალიყო ჯერ კიდევ მელანი, რომ რედაქციას მოუვიდა უკვე დაბეჭდილი დოკუმენტი: „დამოუკიდებელი საქართველო“ № 154, სადაც ჟორდანიას ფრონტის ჟურნალი, უკვე ისეთ მალაყებს გადადის, რომ თვით ბ. ჟორდანიას გააკვირვებდა ალბად.

აბა ყური დაუგდოთ. 1937 წელს „კავკაზ“მა ახდილადა სცნო — კავკასიის დღევანდელი საზღვრები ოსმალეთსა და ირანთან, რაც თავიდანვე იგულისხმებოდა „კავკაზ“ის არსებობიდან.

ჟორდანიამ და კომპანიამ მთელი წელიწად ნახევრის განმავლობაში ქვეყანა გამოაყრუა, რომ ბამატი და მისი „ორიოდე ქართველი“ — თურქების, ბოლშევიკების აგენტები არიან, საქართველოს ჰყიდიან, მისი ტერიტორიით ვაჭრობენ და ათასი ასეთი ბრალდებით — მიტინგებზე, პრესაში, საზოგადოებაში და სხვ.

მერე, ეტყობა, მოლა მასრადინასავით თითონვე დაიჯერა თავისი სიცრუე, რომ ვილაცას რალაცის გაყიდვა შესძლებია ზემოაღნიშნული საშუალებით და თითონვე სწერდა, იმავე წელიწადს, — ამავე საზღვრების შესახებ, უკვე სომხების საპასუხოდ — ქართული ანდაზის უცოდინარობით — რუსულიდან თარგმნით: „როცა თავსა სჭრიან, თმებზე აღარა სტირიანო“. (ქართულად ასეა: „თათარს თავსა სჭრიდნენ და მუწუკი არ მატკინოთ“).

მენშევიზმისაგან დაბეჩავებულმა ქართველმა „საზოგადოებამ“, რომლისთვისაც „პატრიოტული“ ღრიანცელი მეტსა ნიშნავს, ვიდრე პოლიტიკური შინაარსი, — ვერ გაიგო ერთი და იგივეობა „კავკაზ“ის და ჟორდანიას პოლიტიკური პოზიციისა და აპყვა წამსისინებელ დემაგოგიას.

„ნაციონალისტურმა“ პრესამ და მენშევიკურმა დემაგოგიამ მიიყვანა ხალხი 1937 წლის 4 ქრისტიშობისთვის მიტინგზე, სადა ჟორდანიას ფარული კურთხევით — დაგმობილ იქმნა „კავკაზ“ის პოლიტიკური პოზიცია... არაფრით განსხვავებული ჟორდანიას პოზიციისაგან, გარდა სიტყვიერებისა.

1937 წელს ამ თვალთმაქცობამ შეიყვანა შეცდომაში ემიგრაცია.

მთელ 1938 წლის განმავლობაში, თავშეუდებელი ლანძღვა-გინება „კავკაზ“ის და მისი ქართველი თანამშრომლებისა მიდიოდა კრესჩენდო, მიუხედავად იმისა, რომ ბ-ნ ჟორდანიამ ნილაბი ცოტა აიწია და ბუნდოვანი „როცა თავსა სჭრიან, თმებზე აღარა ტირიანო“, შეცვალა უფრო მკაფიო ფორმულით, რომელიც „კავკასია“მ პარალელურად დაბეჭდა ნომერ მეთერთმეტეში „კავკაზ“ის ფორმულასთან ერთად:

ბ-ნი ბამატისა:

„კავკაზ“ის მიმართულება სცნობს სამხრეთის იმ საზღვრებს, რომელიც დღეს არსებობს კავკასიასა, ოსმალეთსა და ირანს შორის“.

ბ-ნ ჟორდანიასი:

„მეგობრული ურთიერთობა ოსმალეთთან იყო და არის ერთ-ერთი ბაზა, რომელზედაც მას (კ. კ. საბჭოს) იმედი აქვს დაამყაროს დამოუკიდებლობა და ბედნიერება კავკასიელ ერებისა“.

განსხვავება არავითარი პოლიტიკურ არსებაში! მხოლოდ სიტყვიერი გამოხატულება სხვა და სხვანაირი — უმატებდით ჩვენ.

მენშევიკური „ბრძოლის ხმა“, „დამოუკიდებელი საქართველო“ და მათი ამჟამინდელი „ნაციონალისტური“ პრესა და „საზოგადოება“ ამ ფორმულების პოლიტიკურ ერთსა და იგივეობას — „ვერა ხედავდა“ და განაგრძობდა დემაგოგიას 1938 წლის ქრისტიშობის... ხეებამდე მიყვანით.

როცა უკვე წინა დღით — 24 ქრისტიშობისთვის 1938 წელს, ბ. ჟორდანიას შეთხზული ჰქონდა, საიდუმლოდ დასაგზავნად, ჩვენგან „კავკასიის“ წარსულ ნომერში დაბეჭდილი დოკუმენტი, სადა ბ-ნი ჟორდანია, უკვე სიტყვა-სიტყვით იმეორებს ჩვენს ფორმულას და თავის დროშაზედ აწერს:

„საქართველოს დღეს არსებული საზღვრების ხელშეუხებლობა“.

მენშევიკური და ზოგიერთი „ნაციონალისტური“ პრესა, „პოლიტიკური მოღვაწეები“ და „ლიდერები“, შესაძლებელია ამის შემდეგაც „ვერ დაინახავდნენ“ „კავკაზ“ისა და ბ-ნ ჟორდანიას პოლიტიკური პოზიციის ერთსა და იგივეობას, რადგან ყველაზედ ბრმა ის კი

არ არის, ვინც ბრმაა, არამედ ის, ვინც თვალს იბრმავებს... სხვა და სხვა მოსაზრებით და ანგარიშით.

მაგრამ ასეთი ბრმების სულ მთლად გასამასხარავებლად საზოგადოების თვალში, ჟორდანის მენშევიკური ფრონტი არც კი აცლის გონზე მოსვლას ჯერ კიდევ იმ საიდუმლო აბრუნდისაგან, რომ უკვე საჯაროდ, ახდილად „დამოუკიდებელ (?) საქართველოში“ ალაყ-მალაყებს გადადის 1939 წელს:

„...სამი ქვეყნის, თურქეთის, ირანის და კავკასიის სა-არსებო ინტერესები ერთმანეთს ხვდებიან, ეთანხმებიან და თვითეული მათგანი, უნდა ვიფიქროთ, მათი მტკიცე დამცველად გამოვა მოსალოდნელ საერთაშორისო გართულების დროს. ჩვენ ისიც შეგვიძლიან დავსძინოთ, რომ, როცა ჩვენი მეზობლები საადაბადის პაქტსა სდებდნენ ერასა და ავღანისტანთან, კავკასიასაც მასზე უნდა მოეწერა ხელი, იმ დროს ის თავისუფალი რომ ყოფილიყო.

„როცა ამ საგანზე ვბაასობთ, ჩვენ უნებლიედ გვაგონდება პოლიგლოტ „კავკასიის კამპანია იმის გამო, ვითომ ჩვენ, ქართველები, მეზობლნი რუსეთისაგან განთავისუფლებისათვის, თურქეთის დღევანდელი საზღვრების გადაწევას ვითხოვდეთ, ან კიდევ ვითომ აზერბეიჯანელნი ირანის საზღვრებში იჭრებოდნენ! ჩვენ არ გვგონია, რომ ასეთმა ბოროტმა ცილისწამებამ რაიმე ნიადაგი ჰპოვა ანკარასა და თეირანში. ვფიქრობთ, პირიქით, თვით ცილისწამებელთ გაუტეხა სახელი. ჩვენმა ისტორიულმა მეზობლებმა უკეთ იციან კავკასიის ერთა სულისკვეთება, რომელნიც თავდადებულად იბრძვიან რუსეთის ბატონობის წინააღმდეგ თავის დამოუკიდებლობის აღსადგენად არსებულ საზღვრებში, — და ამ დროს მათ მიმართ ანტითურქული და ანტიირანული ბრალდების წამოყენება პირდაპირ დანაშაულია.

„კავკასიის კონფედერაციის საბჭოს და მის პრეზიდენტს მართებთ ენერგიული ზომების მიღება მსგავსი დაუშვებელი ცილისწამების ასალაგმავად. მაგრამ მათი როლი მარტო ამით როდი განისაზღვრება. საქირია ენერგიული დადებითი მუშაობა, რათა ყველა ძალები, ვინც პირდაპირ თუ არა პირდაპირ დაინტერესებულია კავკასიის სვებედით, სავსებით გარკვეულ იქმნენ იქაურ ერთა მისწრაფებაში, მათი პოლიტიკური და ეკონომიური შესაძლებლობანი, განსაკუთრებით მათი ერთსულოვან სურვილში, მხარდამხარ და ლოიალურად ითანამშრომლონ სამხრეთ მეზობლებთან ყველასი და თვითეულის საკეთილდღეოდ“.

აი, როგორაა ახლა მობრუნებული კები ჩვენს წინააღმდეგ: თუ რმე მენშევიკები და „დამოუკიდებელი (?) საქართველო“ კი არ არიან ბოროტი ცილისმწამებელნი და დამბეზლებელნი, რომ დღევანდელი საზღვრების ცნობით — ვყიდით საქართველოს, არამედ, ჩვენა ვართ ცილისმწამებელნი, ვითომ ისინი არა სცნობდნენ დღევანდელ საზღვრებს.

ეს ძალიან „მოხერხებული“ და გრძელვადიანი „კვანტია“ ალბად, ჩვენი დასაწყლებული ემიგრაციის მოსატყუებლად, მაგრამ როგორა „სტყუვდება“ ნაციონალისტური და მენშევიკური პრესა — საკითხავი აი ეს არის.

ვთქვათ, ვერ გაიგო, რომ 1937 წ. „თავს როცა სჭრიან, თმაზე აღარა სტირიან“ იგივეა, რასაც ჩვენც ვამბობთ; ვერ გაიგო ვერც ის, რომ 1938 წ. „მეგობრული ურთიერთობა ოსმალეთთან არის ბაზა .. დამოუკიდებლობა და ბედნიერება კავკასიელ ერებისა“ — იგივეა, რასაც ჩვენა ვწერდით.

როგორ „ხერხდება“ გაუგებრობა (?) იმის შემდეგაც, როცა ჩვენგან გამოქვეყნებულ საიდუმლო (?) დოკუმენტის და „დამოუკიდებელ საქართველო“ საგან დაბეჭდილ იმავე სიტყვებით ჩვენი ფორმულისა: „ვცნობთ სამხრეთის იმ საზღვრებს, რომელიც დღეს არსებობს კავკასიასა და ოსმალეთსა და ირანს შორის“.

როგორ პოულობენ ამ სრულ იგივეობაშიც და 1939 წელსაც განსხვავებას, „განაციონალისტებული“ მენშევიკები და გამენშევიკებული „ნაციონალისტები“, ამასაც ვხედავთ უკვე.

განსხვავება კი არის, მაგრამ არა ფორმულაში, არამედ პოლიტიკურ მორალში.

ჩვენ ვიბრძვით ახდილად, გულწრფელად, რეალური, ძლიერი და არსებობის შემძლე (ვიახლ) კავკასიისათვის და მყვირალა მენშევიზმი თუნდ ლანჩხუთამდე მართლაც გაჰყიდის საქართველოს, ოღონდ თავისი წარსული ბატონობა შეინარჩუნოს შინაურ ფრონტზე... თუნდ მარტო ემიგრაციაში. აი რა განსხვავება „არ ესმით“ არც ზოგიერთ მენშევიკებს და არც ზოგიერთ მათ დამქაშ „ნაციონალისტებს“. მაგრამ ცოტაა განა ამ ქვეყნად ადამიანი, რომელსაც „დღევანდელი კვერცხი ხვალინდელ ქათამს ურჩევნია“?

ასეა „შინაურ ფრონტზე“; თუ როგორ ინახავს მენშევიზმი საქართველოს პრესტიჟს და ღირსებას „საგარეო ფრონტზე“, ეს უფრონალ „კავკასიის“ წარსული ნომრიდანაც იცის ჩვენმა მკითხველმა... მთლიანი უკრაინის საკითხიდან.

იმის მაგიერ, რომ პატიოსნურად ეცნოთ თავისი შეცდომა და ახდილად თუ არა, სიჩუმით დაედასტურებინათ, რომ უერთდებიან „კავკაზ“ის სწორსა და რეალურ პოზიციას, და ამით დააშოშმინონ, მათ მიერვე უადგილოდ ახმაურებული ხალხი, რაც ვითომ უნდათ, — ახლა ახალ სააყალმაყალო საბაბს ეძებენ, რადგან ეს მათ მიაჩნიათ

ხელსაყრელად და არა ჩვენ, ისინი, — „მენშევიკური ფრონტის“ ხალხი წინ გაურბის „კავკაზ“ს და ახლა „თათრებთან“ უღირსი ლაქუციით აპირებს ჩვენს დაზიანებას.

მაგრამ ქვეყანა ჩალით აღარ არის დახურული.

რ. გაბაშვილი

მ ა ვ კ ა ს ი ა

ემიგრაციაში გამოვიდა წიგნაკი — „სახელმწიფო და ერი“ს სათაურით, რომელსაც შეუძლიან მკითხველზე შთაბეჭდილება დასტოვოს, რომ მეტად მხიარული და მჩატე კაცის დაწერილია. მაგრამ ეს ასე არ არის. წიგნაკის ავტორი, ბ. აკაკი ჩხენკელი, დიდად დარბაისიერი და აგებულობითაც ახოვანი ადამიანი ბრძანდება. ვის არ ახსოვს მისი განთქმული ამბავი, როცა იგი, რუსეთის სათათბიროს სხდომიდან გარიცხული და ნებით არ გასული, „დუმის“ რვა იასაულმა ძალით ძლივს გაიტანა დარბაზიდან. ასეთ ხალხს ხუმრობა არ უყვარს. ადამიანის არსებაში მუდამ ბუდობს „რწმენა“, სულ ერთია რანაირი, რომელიც, თუ ხელაღებით აღრმავე, არ შეიძლება სასაცილო არ გახდეს. ეხლაც, ბ. ჩხენკელის წიგნაკის მხიარული ტონი ამ „ღრმა“ რწმენიდან მოდის. მთავარი მის წიგნაკში ეს მისი ნეტარი რწმენაა. პირიქით, წიგნაკის შინაარსი მართლა მხიარული და მჩატეა და ჩვენს იდეურად განახლებულ დროში, უკვე ძველ და გახუნებულ ამბად გამოიყურება.

ბ. ჩხენკელის ეს რწმენა „მარქსიზმია“. ავტორი აცხადებს, რომ თუ საქართველო დაღუპვას გადაურჩა, ამას მარქსიზმს უნდა უმადლოდესო. რადგან ბ. ჩხენკელის ერთად ერთი მიზანი ის არის, რომ სადღაც და რომელიღაც ბედნიერ ქორწინებაში „სახელმწიფო“, „ერი“ და „მარქსიზმი“ ერთად შეჰყაროს, ამიტომ უკეთესი იქნებოდა, რომ ავტორს თავისი წიგნაკისათვის „სახელმწიფო, ერი და მარქსიზმი“ დაერქმია. მიზანი მზაკვრულია და მიუღწეველი, რადგან მარქსიზმი და მეტადრე ქართული მარქსიზმი სახელმწიფოს და ერის სრული უარისყოფაა. მაგრამ სამაგიეროდ მკითხველისათვის ნათელი ხდება ის აზრი, რომ თავის წიგნაკში ბ. ჩხენკელი განმარტავს არა „სახელმწიფოს“ და „ერის“ ცნებას, არამედ მხოლოდ ამართლებს და იცავს ქართულ მარქსიზმს.

ამით აიხსნება ის გარემოებაც, ფრიად თვალსაჩინო ბ. ჩხენკელის წიგნში, რომ „სახელმწიფოსა“ და „ერზედ“ ავტორი გვიამბობს მხოლოდ ზღაპრებსა და ანეკდოტებს და „ფაქტები“ მოყვანილია მარტო ქართული მარქსიზმის ისტორიიდან.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის ანეკდოტები, რომლითაც ავ-

ტორი „ერების“ წარმოშობის ისტორიას ასაბუთებს. მაგალითად საფრანგეთის „ხალხი“ მხოლოდ მაშინ ქცეულა „ერად“, როცა რევოლუციონური ჯარის მარშალს კელერმანს თავის ქუდი ხმალზედ „წამოუნცია“ (ეტყობა, „წამოუცვია“ უნდა იყოს!) და „რეაქციონურ“ გერმანულ ჯარისათვის შეუძახნია: „გაუმარჯოს ერს!“ო. მაგრამ ბ. ჩხენკელი ამ ერთსა და ისედაც ბრწყინვალე საბუთს არა სჯერდება და მისი აზრით, საფრანგეთის „ხალხი“, იმავე დროს, სხვა ადგილასაც გამხდარა „ერი“. ეს კიდევ ერთი „მოქცევაი“ საფრანგეთის ხალხისა „ერად“ მომხდარა 1792 წელს, სტრასბურგში, როდესაც რუჟე დელილს პირველად „დაუმღერია პიანოს კლავიშებზედ“ მარსელიეზა! ასე გამხდარა თურმე, ზოგან გენერალის დაძახებაზედ, ზოგან მარსელიეზის დამღერაბაზედ, საფრანგეთის ხალხი „ერად“! ბ. ჩხენკელი არაფერს ამბობს იმის გამო, თუ რას უცდიდა ეს უვიცი საფრანგეთის ხალხი ამდენ ხანს, როცა „ერად“ ქცევა ასე ადვილი და თითქმის უცაბედი ყოფილა?!

ბ. ჩხენკელს საფრანგეთისათვის ანეკდოტი მაინცა აქვს. საქართველოსათვის მას სიტყვაც არ გააჩნია, რომლითაც ქართველობა თავის კრებულს აღნიშნავდა. მისი განცხადებით, საბას ლექსიკონში დღევანდელი სიტყვა „ერი“ თურმე სხვა რამეს ნიშნავს და არა „ნასიონს“. ამიტომ ბ. ჩხენკელი ფიქრობს, რომ ქართველობაც მხოლოდ ბრბო, ხრო, ან უკეთეს შემთხვევაში მხოლოდ „ხალხი“ იყო, რომელიც, თუ ბ. ჩხენკელსაც მოეხსენება, ქართული სიტყვაც არ არის.

საბას ლექსიკონი ამ ჟამად მე ხელთ არა მაქვს და ვერ შევეცდები ავტორს იმაზედ, თუ რამდენად სწორად გაიგო მან საბას განმარტება, ან რამდენად ბოლომდის ჩაათვალიერა მან განთქმული ქართული ლექსიკონი. ვსთქვათ, რომ საბას თავის ლექსიკონში ასეთი სიტყვა სულ არა აქვს. მაგრამ განა საბა იმასაც ამბობს, რომ მისი ლექსიკონი მთელი ქართული სიტყვიერების ხვაია? არსებობს ძველი და დიდი ქართული მწერლობა, საიდგანაც დიდი ხანია ცნობილია, რომ „ნასიონის“ შესატყვისი ქართული სიტყვა, ვიდრე ხმარებაში უცხო „ხალხი“ შემოვიდოდა — „ნათესავი“ იყო. „ნათესავი ქართლისა“, როგორც დღევანდელი „ქართველი ერის“ შესატყვისი, უკვე ნაადრევ ქართულ სამწერლო ძეგლებშია ნახმარი.

ბ. ჩხენკელმა, ეტყობა, ეს გარემოება არ იცის და გადაჭრით ამბობს, რაკი ცნება „ერის“ შესატყვისი ქართული სიტყვა არ არსებობს, არც თვით ქართველი ერი არსებულა, ამისი შეგნება მას „არა ჰქონიაო“. მაგრამ „არა ჰქონია“ როდის, ისტორიის რომელ განსაზღვრულ მანძილზედ, როდემდის, სადამდის? ბ. ჩხენკელი ბრძანებს, რომ ქართველობა „ერი“ არ იყო სულ უკანასკნელ დრომდის, ჩვენის სიტყვით რომა ვსთქვათ, ფარნავაზიდგან ირაკლი მეფემდისო. მაშასადამე ორი ათასი წლის მანძილზედ, ქართველობას ერთხელაც არ გამოსჩენია არც გენერალი, არც „პიანოს კლავიშებზედ“ მომღერალი ვინმე, რომ ეთქვა: გეყოფა „ხალხოება“, გახდი „ერი“!ო.

მხოლოდ მეცხრამეტე საუკუნის პირველ ნახევარში დამდგარა

რადაცა „სუფრული მამულიშვილობის“ შეგნება (ეს სიტყვები ბ. ჩხენკელს ეკუთვნის!) რომლის გავლენა ბატონიშვილების, პოეტების და კიდევ ვიღაც - ვიღაცების წრეს არა სცილდებოდა და მხოლოდ იმავე საუკუნის მესამოცე წლებიდან ყოფილა, რომ ილიასა და აკაკის დროში, ცოტათი მაინც შემოსულა ქართველობაში ეროვნული გრძნობა. ვამბობ „ცოტათი მაინც“, რადგან ბ. ჩხენკელი ილიასა და აკაკის მხოლოდ იმ მოსაზრებით ახსენებს, რომ მათი მნიშვნელობა მინიმუმამდის დაიყვანოს და საჩქაროდ „მესამე დასზედ“ და მის „დოქტრინა“ მარქსიზმზედ გადინაცვლოს, რომელსაც მხოლოდ ერთს გამოუყვანია ქართველი „ხალხი“ ბრძოლისა და ისტორიის „სცენაზედ“ და მხოლოდ მას გაუხდია იგი, ეხლა კი საბოლოოდ, „ქართველ ერად“.

ასე სხარტულად და ასე უდარდელად გვიხატავს ბ. ჩხენკელი „ქართველი ერის“ წარმოშობის ისტორიას და ამით იმასაც გვეუბნება, რომ „მესამე დასის“ გამოჩენამდის ქართველობას ისტორიაც არა ჰქონია. არა ყოფილა არც ძველი ქართლის ხანა და ქართული ქრისტიანობა, რომელმაც ქართულ კულტურას საფუძველი ჩაუყარა, არც დავით კურაპალატი და იოანე მარუშიძე, რომლებმაც ცალკე ქართველი ტომები, ქართული მიწები და ქართული სამთავროები ერთ ერად, ერთ ტერიტორიად და ერთ ქართულ მონარქიად აქციეს. „სცენა“ არ ყოფილა დიდ-გორის ომი, სადაც დავით აღმაშენებელმა მხოლოდ უტვინო, უგულო და უსულო ქართველობა აბრძოლა!...

ეს ქართველი „ხალხი“, ჩვენის აზრით, ასე ძველი, ასე შემოქმედი, ასე მოღვაწე და ასე მეომარი გაუერთიანებიათ და „ერად“ უქცევიათ მიხა ცხაკაიას, ნოე ჟორდანიას, ფილიპე მახარაძეს, აკაკი ჩხენკელს და მათ ახმანაგებს. თუ მანამდის ქართველობა ან სუნთქავდა, ან ფიქრობდა, ან იღვწოდა — ეს მხოლოდ მომაკვდავის ბრძოლა ყოფილა.

„მაჭსიზმი, თუ გნებავთ, მისწრება იყო ამ ბრძოლაში“, თორემ საქართველო დაიღუპებოდაო, აცხადებს ბ. ჩხენკელი. აქ არის მისი მარქსისტული აღტაცების მთავარი მწვერვალი და ჩვენც სწორედ აქა გვაქვს უფლება ჩვენ მარქსისტს რამდენიმე კითხვა დაუყენოთ:

თუ მარქსიზმი ქართველი ერისათვის ასეთი „მისწრება“ იყო, რად მოხდა, რომ საქართველო სწორედ მაშინ დაიღუპა, როცა მისი რესპუბლიკა, მისი რეჟიმი, მისი მთავრობა, მისი პოლიტიკა, თვით ბ. ჩხენკელი, სხვა ბევრი ვინმე და სხვა ბევრი რამ მარქსისტული იყო?

თუ მარქსიზმი ქართველი ერის ასეთი გამაერთიანებელი იდეა იყო რად მოხდა, რომ ქართველი მარქსისტები ერთმანეთს წაეკიდნენ, მერე რუსის ჯარით ერთმანეთს თავს დაესხნენ და საქართველო დაღუპეს?

სად არის აქ მარქსიზმის, ან ქართველ მარქსისტების მაცხოვრებელი ძალა? განა კიდევ საეჭვოა, რომ საქართველოს ბედისწერაში, პასუხის მგებელი მხოლოდ მარქსიზმია, სულ ერთია, მენშევიკური თუ ბოლშევიკური?

ამრიგად, ბ. ჩხენკელი იცავს და ამართლებს არა მარტო საზოგადოდ

მარქსიზმს, არამედ და განსაკუთრებით ქართულ მარქსიზმს, რომელმაც საქართველოში შიგნიდან და გარედან ანგრია.

ორმოცი წლის შემდეგ ბ. ჟორდანიას მიხვდა, რომ მარქსიზმი, დროებით მაინც, მისთვის ხელსაყრელი აღარ არის და დღეს ფაშისტურ სახელმწიფოებს თვალს უშვრება. ამის გამო ბ. ჟორდანიას პარტიულ ორგანიზაციასაც კი „შორდება“. გულწრფელად სჩადის ამას ბ. ჟორდანიას თუ არა, ამას მნიშვნელობა აღარა აქვს, რადგან ორივე შემთხვევაში ასეთი საქციელი დიდი უპრინციპობაა. მაგრამ ამ უპრინციპობაზედ „ანგარიში“ მაინც არის გადამხდარი.

სხვანაირად ირჯება ბ. ჩხენკელი. იგი მთელ ქართულ მარქსიზმს აცხადებს „ფაშისტურად“. იგი დიდი ხანია იმ აზრს ადგია, რომ ერთად ერთი ეროვნული პარტია საქართველოში სოციალ დემოკრატიული პარტია არის. ამის გამო მან მთელი მემორანდუმით გაუგზავნა ერთ ფაშისტურ მთავრობას. აი ამ აზრს ანვითარებს ბ. ჩხენკელი თავის წიგნაკში. და რადგანაც ჩვენი ავტორი დიდი მიდევანა მწერალია, ყოველ თავის მტკიცებაზედ, რომ ქართული მარქსიზმი და ქართული ნაციონალიზმი ერთი და იგივეა, კისერს გვიშვრებს და იძახის: თუ ასე არ არის — „თქვენი ხმალი და ჩემი კისერი“! მაგრამ რა შუაშია საბრალო კისერი იქ სადაც თავია დამნაშავე. ან მარქსიზმი ვარგა და მაშინ მას ნაციონალიზმი აღარ უნდა უძახო, ან მარქსიზმი არ ვარგა და მაშინ უნდა „გაფაშისტდე“. ჩვენი ბრალი არ არის, რომ ბ. ჟორდანიამ ამაშიც აჯობა ბ. ჩხენკელს!

ბ. ჩხენკელის წიგნაკი დიდის მალხაზობით და დიდის გრაციოზობით არის დაწერილი. მისი წერის ეშხს ვერ ანელებს ის გარემოებაც, რომ წიგნაკში ნახმარი აქვს ფორმები, რომლებიც, გავბედავ და მეც ვიტყვი, საბა-სულხან ორბელიანის ლექსიკონში არ უნდა იყოს. ასეთებია: „ჩამოანცობდენ“, „ჩაყურყუმალდა“, „რალმე“, „ანცობილიქნან“, „ამოვეყვით თავი“ და სხვა. ამაზედ კი ბ. ჩხენკელს არ აუხიროდები. ასეთი ქართული ენა, ქვეშარიტად, მარტო ქართველ მარქსისტების შემოღებულია...

შ. ამირეჯიბი

† გიორგი და ლავით ჩხეიძენი

პარიზში ა.წ. 25 თებერვალს, საღამოს 8 საათზე გადახდილ იქმნა პანაშვიდი პოლონეთის ჯარის ოფიცრების დავით და გიორგი ჩხეიძეების სულის მოსახსნებლად. პანაშვიდზე დამსწრე ქართველობამ მიუსამძიმრა უდროოდ გარდაცვალებულების ბიძას, საქართველოს ჯარების ყოფილ მთავარსარდალს ბ-ნ ლენერალ გ. კვინიტაძეს ოჯახითურთ.

განსვენებულმა ძმებმა დავითმა და გიორგიმ საშუალო განათლება მიიღეს თბილისის კად. კორპუსში და უმაღლესი სამხედრო განათლება სამშობლოს გარედ, პოლონეთში. ორთავენი მსახურობდნენ პოლონეთის ჯარის ცხენოსან ნაწილებში. პორუჩიკი გიორგი სამხედრო აღლუმის დროს გაცივდა და ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა 1927 წელს ენკენისთვეში. მისი ძმა, კაპიტანი დავით ჩხეიძე პოლონეთის ჯარში ითვლებოდა ერთ საუკეთესო მოჯირითედ, რისთვისაც ჰქონდა მიღებული სათანადო ჯილდოები. მასაც თავისი ძმის ბედი ეწვია, სამხედრო აღლუმზედ გაცივდა და უღმობელმა სიკვდილმა გამოჰგლიჯა მის დამწუხრებულ ოჯახს — 8 თებერვალს 1939 წელს.

„კავკასია“ს რედაქცია უღრმესი მწუხარებით თავს იხრის უღროოდ დაკარგულ ვაჟაკათა საფლავების წინაშე, რომელთაც არ დასცალდათ თავი გაეწირათ სამშობლოს ბრძოლის ველზედ. ტაბახმელას გმირ — ლენერალ ალექსანდრე ჩხეიძესთან ერთად ჩვენცა ვგლოვობთ ახალგაზრდა დავითისა და გიორგის დაკარგვას და უსურვებთ ეს მძიმე დანაკლისი შეუმსუბუქოს დაობლებულ მშობელთ საამაყო მოგონებამ, რომ საკუთარ შვილებთან ერთად, მათ გამოზარდეს ტაბახმელას არწივნიც, მათი სამხედრო - სულიერი შვილნიც — „იუნკრები“. საქართველოს ისტორია ამ დეაწლს არ დაივიწყებს და იქნებ შორს არ არის ის დროც, როცა სწავლით უფრო ფრთა-გაშლილნი ჩვენი არწივები, მათი შვილების ახალგაზრდა სულებს შესძახებენ:

გაიხარეთ — საქართველო თავისუფალია!

ი. გვარამაძე

წ ბრ. ნადარეიშვილი

ემიგრაციის „პოლიტიკურმა“ დაშლილობამ შეიწირა კიდევ ერთი წყნარი, პატიოსანი და სწავლით გატაცებული ახალგაზრდა, რადგან „მხოლოდ თავისიანებზედ“ ზრუნვა უკულტურობის ავადმყოფობად გადააქციეს იმათ, ვისაც ეკისრებოდა ემიგრაციის მოვლა.

გრ. ნადარეიშვილი არავის აწუხებდა თავისი უოყოჩობით, და, თუმცა ნათესავებიცა ჰყავდა, პარტიული მეგობრებიც, უპატრონოდ გარდაიცვალა, რაკი საკმაოდ მყვირალა აქტივობას ვერ იჩენდა ვისთანმე მიკედლებით, რომ ყურადღება დაემსახურებინა. ემიგრანტული ატმოსფერა, მოშხამული უკულტურო პოლიტიკანობით, შესაფერისი ჰავა არ არის ფაქიზი ბუნების ადამიანთათვის და ისინი წყნარად იხოცებიან უგულობისა და მოუვლელობისაგან. „ფული ჩვენ მარტო პოლიტიკისათვისა გვაქვს“ო, ბრძანა ერთ ასეთ შემთხვევაში ჩვენმა „მა-მა-მთავარმა“ და ასეთი „პოლიტიკის“ გამო, მკვდარნი მკვდართ ემატებიან.

მშვიდად განისვენე, ძმაო გრიგოლ, შენ არაფერი დაგიკარგავს უგულო ემიგრაციიდან წასვლით, დავკარგეთ ჩვენ — შენი წასვლით.

ი. გ.

ნაციონალ - სოციალიზმის „რეაქციონერობაზედ“

(დასასრული*)

3. მმართველობა

ხალხთა დღევანდელი საზოგადოებრივი ცხოვრება გაცილებით გართულებულია და იმავე დროს გაძნელებული, ვიდრე ამ 50—60 წლის წინ, მეტადრე მსოფლიო ომის მიერ მიყენებულ ჭრილობათაგან, რომელთაგან კაცობრიობა ჯერ კიდევ არ არის განკურნებული.

ცხოვრების ტემპი საშინელის სისწრაფითა სცემს, ტენიკის გაუგონარ წინსვლის — რადიო, ჰაერის და სხვ. სრული დამორჩილების გამო. ამ მდგომარეობას უფრო ამწვავებს და სახელმწიფო, მმართველობა უდიდეს ამოცანის წინა სდგება ქალაქის მცხოვრებთა რიცხვის საზღაპრო გაზრდით, ერთის მხრით და მეორე მხრით ქალაქის და სოფელს შორის დისპროპორციით, რაც მოსახლეობის გამოკვების საკითხს საფრთხეში აგდებს.

აქ საჭიროა უდიდესი ძარღვების დაჭიმვა, უაღრესად რთული ორგანიზაცია ყველა მის მრავალ ნაწილთა შემადგენლობაში. ერთი სიტყვით, საჭიროა, დღევანდელ საზოგადოებრივი ცხოვრების აწყობა,

*) იხ. „კავკასია“ № 20—21.

როგორც კარგად მომუშავე საათისა. საკმარისია ამ საათის, რომელიმე ნაწილის მოდუნება, გაფუჭება, რომ ის მოიშალოს და საზოგადოება კატასტროფის წინ დააყენოს.

აი ამ მდგომარეობის მიხედვით კარგია ყოველგვარი მმართველობა, რომელიც ცხოვრების ამ აწყობილ საათს კარგად შეინახავს, მოუვლის, ცუდია მმართველობა, თუ მას მოშლის, ვერ გაუძღვება: აქ სხვა საზომი, პრინციპი მიუღებელია ხალხისათვის, რომელსაც ცხოვრება, არსებობა უნდა და არა ესა თუ ის მსოფლ-მხედველობა.

ჩვენ ვალდებულნი ვართ ნაციონალ - სოციალიზმის მმართველობას მხოლოდ ამ თვალთ შევხედოთ. არის თუ არა იგი გერმანიის ხალხის დღევანდელი საჭიროებიდან გამომდინარე?

ალფრედ როზენბერგმა, რომელსაც ფიურერისაგან დავალებული აქვს ნაციონალ - სოციალიზმის პრინციპების წმინდათ დაცვა, ერთ კრებაზე ამას წინედ განაცხადა, რომ ნაციონალ - სოციალიზმი და მისი ფორმა მმართველობისა საექსპორტო საგანი არ არისო, ის შექმნილია მხოლოდ გერმანიისათვის და მისი არსებობის მოთხოვნილებაა. ჩვენ არა სასიამოვნოდ დაგვირჩებოდა, თუ რომელიმე სახელმწიფო ჩვენი წაბაძვით თავის თავს ნაციონალ-სოციალისტურ ქვეყანას უწოდებდაო. და მართლაც, მიუხედავად იმისა, რომ გერმანიის მეურნეობა იმავე ეკონომიური განვითარების საფეხურზეა, რაც სხვა დაწინაურებული ქვეყნებისა, მისი მდგომარეობა განსაკუთრებულია გეოგრაფიულად, მცხოვრებთა რიცხვით, ნედლი მასალის სიმცირით, ტერიტორიის ნაკლებობით და დისპროპორციით ქალაქსა და სოფელს შორის. 70% მისი მოსახლეობისას მოუყრია თავი ქალაქებში.

აი ეს განსაკუთრებული მდგომარეობა მოითხოვს მისგან ცხოვრების ისე აწყობას, რომელსაც ორგანიზაციის მხრით არავითარი ზადი არ უნდა ჰქონდეს. სხვა ქვეყნებს თუ კიდევ შეუძლიანთ ფუფუნება ანარქიული ცხოვრებისა, — რომელიც მათ კარგა ზარალს აყენებს — და თავის მდიდარი ახალშენების მეოხებით მისი ატანა, გერმანიას ეს არ შეუძლიან. ის ვალდებულია, იძულებული, ყველაფერი დაზოგვით და გაზომვით გამოიყენოს. ამიტომაც, რომ მისი ხსნა მხოლოდ უდიდეს ორგანიზაციაშია: ქვევიდან ზემოდ და ზემოდან ქვევით. მისი დღევანდელი მმართველობაც სწორედ ამ მიზანს ემსახურება.

არის თუ არა ეს მმართველობა ხალხის უფლების, მისი უზენაესობის უარის ყოფა?

პირველ ყოვლისა ნუ დაგვავიწყდება, რომ ნაციონალ - სოციალიზმი გაბატონდა გერმანიაში ასე ვსთქვათ, სრულიად ლეგალური გზით, ვაიმარის კონსტიტუციის საფუძველზე. უკანასკნელ არჩევნებზე, როდესაც 35 პარტია იბრძოდა ახდილად, გაბატონებულ პარტიებს კი მმართველობის მთელი აპარატი ჰქონდათ ხელში, რასაც პატარა მნიშვნელობა არა აქვს არჩევნების შედეგებისათვის, მან მიიღო 13 მილიონი ხმა, მონათესავე პარტიამ, დოიტშნაციონალეებმა 4 მილიონამდე, დანარჩენი 16 მილიონი კი განაწილებულ იქმნა 33 პარტიას შორის. კონსტიტუციის ძალით უდიდესი პარტია უნდა მოსულიყო

ხელისუფლების სათავეში და ასეც მოხდა. დაუჭირა რა მხარი დოიტშ-ნაციონალურმა პარტიამ, რაიხსტაგში მას შეექმნა უმრავლესობა და ეს უმრავლესობა მან გამოიყენა, როგორც უკარნახებდა მისი წარმოდგენა მმართველობაზედ.

რა არის ახალი, რაც ნაციონალ - სოციალიზმმა მმართველობას საფუძვლად დაუდო. ის, რომ გადაჭრით უარჰყოფს პარლამენტარიზმს, წარმომადგენლობით სისტემას, ძველს წარმოდგენას დემოკრატიაზე და ძირითად საკითხს თუ ვინ მართავს, საიდან მოდის მმართველობა, ვინ ბრძანებლობს, უპასუხებს: ხალხი, მისი ნება. დოქტორ ლეი, შრომის ფრონტის მმართველი და ამავე შრომის მინისტრი ამას ასე აყალიბებს: „ჩვენ ვდგევართ ჩვენს ძირითად საფუძველზე, ხალხია ჩვენი ძალა, საბოლოოდ ხალხისაგან გამომდინარეობს პოლიტიკური გადაწყვეტილება“. როგორ? მით, რომ პარლამენტარულ ფორმის მაგიერ ხალხი ირჩევს თავის მეთაურს, ან უკვე არჩეულს პოლიტიკას განსაზღვრულ მომენტში ადასტურებს ან უარჰყოფს. მაგრამ იმ მომენტიდან, როდესაც ხალხმა გამოამჟღავნა თავისი გადაწყვეტილება, არჩეული მეთაური ბრძანებლობს ზემოდან ქვევით უკვე ხალხის სახელით. ჩვენ ვერ ვიტყვით, რომ ეს ფორმა დემოკრატიაა მიუღებელია, როცა გამოირკვა, რომ ძველმა ძეთოდმა მმართველობისამ, „დემოკრატია“ ვერ გაამართლა მასზე დაკისრებული ამოცანა — ხალხის ბატონობა.

მართლაც, ამ ასორმოცდაათი წლის წინად საფრანგეთის დიდი რევოლუციის მიერ წამოსროლილმა ლოზუნგმა: ძმობა, ერთობა, თავისუფლება — ჩაილულის წყალი დალია. ძმობის მაგიერ კაცის ჭამიობა დამყარდა, ერთობის მაგიერ გათიშვა, განხეთქილება, თავისუფლება გადაიქცა ადამიანის მიერ ადამიანის ეკონომიურ დამორჩილებად, ყვლეფის თავისუფლებად.

ამ საკითხზე ნოე ჟორდანიამ 1933 წელს გამოსცა წიგნაკი „დემოკრატია“. ამ წიგნაკში გაფანტულმა აზრებმა და დებულებებმა, ალბად ბევრს მის მიმდევარს მხრები ააწევინა. იქ, მაგალითად, ის აცხადებს, რომ ჩვენი დამოუკიდებლობის დროს პარლამენტარული წყობილება არა გვქონია. ეს სხვათა შორის. მთავარია ის, რომ ამ წიგნაკში ნოე ჟორდანია თანამედროვე დემოკრატიას საშინელ, გამანადგურებელ ლახვარსა სცემს. ის აცხადებს, რომ „თანამედროვე დემოკრატია კრიზისი უდაო მოვლენაა“ (გვ. 5). „დემოკრატია ვერ ამართლებს მასზე დამყარებულ გადაჭარბებულ იმედებს, ის ვერ ერევა ვერც ეკონომიურ კრიზისს, ვერც საერთაშორისო აწეწილ ურთიერთობას. არასოდეს არ ყოფილა ხალხთა მოურიგებლობა ისე გამწვავებული, როგორც არის დღეს, დემოკრატიაში. ძველი თქმულება — ხალხი ხალხის მტერი არ არისო, თითქოს არ მართლდება. დემოკრატია გაბატონება გახდა გაბატონება ეკონომიური ქაოსის და საერთაშორისო არეულობის“ (გვ. 6). შემდეგ: „წარმომადგენლობითი სისტემა დაყრდნობილი ინდივიდუალურ საარჩევნო სისტემაზე მთავარი იარაღია ბურჟუაზიის ბატონობის, ნიშნობლივი თვისება მისი დემოკრატობის“ (გვ. 38). და ბოლოს ათავეებს პარიზის კომუნის

მიმართვით ერისადმი: „მთლიანობა, რომელიც დღემდის თავს მოგვახვია იმპერიამ, მონარქიამ და პარლამენტარიზმმა, არის მთლიანობა დესპოტიური, უგუნური, თვითნებითი და საზარალო“ (გვ. 61).

როგორც ვხედავთ, ნოე ჟორდანიას მოწმობით, თანამედროვე დემოკრატია გაკოტრდა, ის ცხოვრებისათვის ყოველად გამოუსადეგარია, საზარალო. მაშასადამე, მის ალაგას უნდა მოვიდეს სხვა, ახალი, აუცილებელია ახალი ფორმა მმართველობისა.

რანაირი? ჟორდანია ეძებს ამ ახალ ფორმას მომავალში, განყენებულ ცნებაში, — სოციალისტურ დემოკრატიაში. მისი იდეალია პარიზის 1871 წ. კომუნა. ის დარწმუნებულია გულუბრყვილოდ, რომ ეს პრიმიტიული ფორმა მმართველობისა, რომელიც შეიძლება, 68 წლის წინად პარიზის სადაო და არა მთელი საფრანგეთის ცხოვრებას გამოადგებოდა, ახლაც ჩვენი დროის გართულებულ ურთიერთობისათვის ზედ გამოჭრილია. ის მით უმეტეს არის ამაში დარწმუნებული, თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ ის აცხადებს: „ცხადია, ვანდერველდე მართალია — სოციალიზმი სახელმწიფოს მტერიაო“. თუ მართლაც სოციალიზმი სახელმწიფოს მტერია, მით უარესი სოციალიზმისათვის, ვინაიდან ერის, ქვეყნის უსახელმწიფოდ დატოვება — ანარქიაა, დასაბამი და წყარო ყოველგვარი დესპოტიისა. არა, დროა დავანებოთ პრიმიტიულ წარმოდგენას. რეალურად შევეხოთ ცხოვრებას. ის მოითხოვს ჩვენგან **დღესვე გადაჭრილ პასუხს**. და ეს პასუხი გასცა ნაციონალ - სოციალიზმმა გერმანიაში, ნახა რა, რომ დღევანდელმა დემოკრატიათა ქვეყანა დაღუპვის პირას მიიყვანა და გასცა პასუხი თავისებურად, რევოლუციურად, თანახმად ჟორდანიას რწმუნებისა, რომ „რევოლუციური მეთოდის ხმარა (?) არასოდეს არ ყოფილა სადაო ჩაგრულთა წრეებში“ (გვ. 40—41).

ნაციონალ-სოციალიზმმა გადაჭრით უარჰყო „ბურჟუაზიულ ტაქტიკური მსოფლმხედველობა“ და ამასთანავე მისი მეთოდი მმართველობისა, ე.ი. სიყალბე „ბიულეტენის“ საშუალებით ხალხის სუვერენობის მითვისებისა.

ნაციონალ-სოციალიზმმა აი სწორედ ეს პარლამენტარიზმი, „ბიულეტენი“ მოსპო, ალაგმა ხალხის არა მკითხე ვეჭილები და ენაწყლიანად მეტყველნი, ბოლო მოუღო ბურჟუაზიის მიერ შექმნილ ანტიხალხურ მართველობას. ამის შემდეგ სოციალისტურ წრეებს რა უფლებით, რა ლოლიკით შეუძლიათ გვიმტკიცონ ნაციონალ-სოციალიზმის „რეაქციონერობა“, მისი „კონტრევოლუციონერობა“.

გაამართლა თუ არა ნაციონალ - სოციალიზმმა მასზე დაკისრებული მძიმე ამოცანები? ჩვენ პირველ წერილში დავინახეთ, რომ მან გერმანიის ხალხი დაქსაქსული, დასუსტებული ეროვნულად გააერთიანა, სულიერად გააძლიერა, მისცა მომავლის იმედი და რწმენა. სოციალურ დარგში მან შესძლო იმაზე მეტი, რაც ყველა სოციალისტურ პარტიებს თავიანთ „პროგრამა მინიმუმებში“ ჰქონდათ აღნიშნული. ნამდვილი სოციალიზმი ჯერ ამა ქვეყნად არავის უნახავს და რა უფლებით მოვთხოვთ ამას ნაციონალ-სოციალიზმს? ყველა ეს მიღწევე-

ბი მან შესძლო სწორედ მმართველობის ახალი მეთოდით, დიამეტრალურად საწინააღმდეგოთი პარლამენტარიზმისა. ქვეყნისათვის საჭირობოროტო, გადაუდებელი საკითხები, რომელთა გადაწყვეტას პარლამენტში წინად თვეები და წლებიც უნდოდა, პარტიათა ქიშპობის გამო, და ამ ხნის განმავლობაში ქვეყნის კეთილდღეობას მრავალ ზარალს, ვნებას აყენებდა, დღეს ერთის დაკვრითა სწყდება. მმართველობის აპარატი ასეთი მოქნილია. ამ გარემოებას ზოგიერთი ფრანგული გაზეთი, როგორც „ჟურნალ“, ბერლინის მომავალ გრანდიოზულ გარდაქმნის გამო გამართულ საზეიმო აქტის აღწერის შემდეგ ასე ათავებს: „ეხლა იმაზე დავა აღარ შეიძლება, რომ სიტყვებს საქმეებიც მოჰყვა. ამიტომ გასაკვირველი არ არის დავადასტუროთ, რომ დრო, რომელმაც გეგმის წამოყენების და დღევანდელ დღეს შორის გაიარა, გამოყენებულია იმისათვის, რომ ყველაფერი უკვე მომზადებული ყოფილიყო. ყველაფერი აუღიათ, რაც ასაღები იყო, რაც დასანგრევი იყო, ის უკვე დაუნგრევიათ. რამოდენიმე წელიწადში ბერლინს ჩვენ ვეღარ ვიცნობთ“.

და ასეა ყველაფერში. ცხადია, რომ პარლამენტარიზმის მძიმე აპარატი, გარდა იმ მავნე მხარეებისა, რომელზედაც ზემოდა გვქონდა საუბარი, ხშირად აუტანელ სამინისტროების კრიზისებისა, რომელიც ასუსტებს მმართველობას, დღევანდელ ცხოვრების ტემპისათვის ყოველად შეუფერებელია. ან რა ავტორიტეტი უნდა ჰქონდეს მთავრობას, მმართველობას, როდესაც მთავრობის თავმჯდომარეს, როგორც ამას წინად ბელგიის მინისტრ-პრეზიდენტს სპააკსა, ქუჩაში თავში ურტყამენ, სახეს უსისხლიანებენ და ან ჩემბერლენს, კაცს პოლიტიკაში გამობრძმედილს, თავის ქვეყნის სასიცოცხლო საქმეებისათვის გამგზავრებულს იტალიაში, უმუშევრები „კატების კონცერტს“ უმართავენ ქუჩაში. თუ ამასა ჰქვია თავისუფლება, ღმერთმა მოახმაროს ის „დემოკრატია“.

თანამედროვე დემოკრატია იმისათვის, რომ თავისი უვარგისობა დაემტკიცებინა, დასჭირდა 150 წელიწადი. სამართლიანობა მოითხოვს, ნაციონალ-სოციალიზმს, მის საქმიანობასაც დავაცალოთ. აქ შეუძლებელია წინასწარ აღებულ აზრით მსჯელობა. საჭიროა ნაციონალ-სოციალიზმის დაფასება მის მუშაობის შედეგებით. ეს შედეგები კი დღევანდლამდე დიად რომ პოზიტიურია და ბევრ შემთხვევაში განსაცვიფრებელი.

ყველა ზემოდ თქმულს ემატება ერთი ფრიად მნიშვნელოვანი გარემოება: კომუნისტურ რუსეთის და მისი დამქაშების საშიშროება მსოფლიოს ჯერ არ მოშორებია. ცნობილი პოლონელი მწერალი იან-ოტმან ბერსონი სრულიად მართალია, როცა ამბობს, რომ თუ ტროცკი მსოფლიოში ცეცხლის დანთებას ურა პოლიტიკით ესწრაფებოდა, დღევანდელი რუსეთის დიქტატორი უფრო მოხერხებულად, აუჩქარებლად, მეთოდურად მუშაობს იმისათვის და უცდის შესაფერს მომენტს, რომ ქვეყნიერება სისხლში და ცეცხლში გაახვიოს. ამ გამანადგურებელ ძალას ე.წ. დემოკრატიული წრეები კი არ ებრძვიან, არა-

მედ მასთან კავშირში შედიან. გავიხსენოთ ჩეხო-სლოვაკიის პოლიტიკა ბენეშის სისტემის დროს, საფრანგეთში სახალხო ფრონტი, ისპანიაში კომუნისტური რუსეთის და ყველა ჯური დემოკრატიების ერთად მოქმედება. უნდა გვეფიქრა — ბუნებრივი კი იყო — რომ სწორედ ეს დემოკრატიული ძალები პირველნი უნდა ამხედრებულიყვნენ და სასტიკი ბრძოლა გამოეცხადებინათ ყველაზე საშინელ დიქტატურის და ტირანიის წინააღმდეგ, რომელსაც წარმოადგენს დღევანდელი რუსეთი და რომელმაც პირველმა ჩასცა სასიკვდილო ლახვარი თვით ამ დემოკრატიას. ფაშიზმი უნდა ყოფილიყო ყოველშემთხვევაში ნაკლები „ბოროტება“, რომელთანაც, რასაკვირველია, შეიძლებოდა ამა თუ იმ კავშირში შესვლა საერთო მტრის წინააღმდეგ, მაგრამ ეს ასე არ მოხდა და ამის გამოა, უმთავრესად, რომ დემოკრატიათა თვისი თავი დაიმარხა სამუდამოდ. ყველაზე ადრე სწორედ ამ საკითხში ნათლად გამოიჩინა შინაგანი ულოლიკობა, სიყალბე, მისი დაქვეითება და დღევანდელი ცხოვრებიდან გარიყვა.

ამიტომ გასაკვირველი არ არის, რომ იმ ძალამ, რომელმაც სავესებით შეიგნო თუ რა საფრთხეს უქადის მსოფლიოს ბოლშევიზმი რუსეთის მეთაურობით, ამასთანავე ისიც დაინახა, რომ ამ გამანადგურებელ ძალის წინააღმდეგ **ნამდვილი ბრძოლა** შესაძლებელია მხოლოდ მის მოწინააღმდეგე ძალებში უდიდესი ეროვნული დისციპლინის შექმნით. ეს შესაძლებელი ხდება, როგორც სჩანს, მმართველობის იმ სისტემის წყალობით, რომელიც შეიმუშავა ნაციონალ - სოციალიზმმა. და ჩვენ ვფიქრობთ, სხვას რომ თავი დავანებოთ, ამ უკანასკნელ გარემოებაში არის ნაციონალ - სოციალიზმის უდიდესი დამსახურება და მისი ისტორიული გამართლება.

ჩვენი მსჯელობა აქ უნდა გაგვეთავებია, მაგრამ ქართველებს და საერთოდ კავკასიელებს, ეს უნდა გვაინტერესებდეს უფრო სხვა მხრითაც. ეს ძალაა, რომ ჩვენი ქვეყნის დამანგრეველს, ჩვენ ეროვნულ უფლებათა შემლახველს სამკვდრო სასიცოცხლოდ გადაეკიდა. მსოფლიოში ეს ორი ძალა ერთად ვერ მოთავსდება. ორივე ამისათვის ირაზმება, ნიადაგს ამზადებს, ძალებს იკრებს, მოკავშირეებს იძენს და ჩვენდა სასიხარულოდ, რაც დრო გადის, ჩვენი მტრის წინააღმდეგ რკალი თანდათან ვიწროვდება. დრო ჩვენ სასარგებლოდ მუშაობს. და აქაც სრულიად ნათლად გამოიჩინა, რომ ყველა ქვეყნის „დემოკრატიული“, „ინტერნაციონალური“ ძალები რუსეთის ფრონტში დგას. იქ მოელის თავის ხსნას (რა ხსნა იქნება ალბად დაინახავს!), ყველა ეროვნული ძალები კი მის ანტაგონისტის რიგებში პოულობენ თავის ადგილს. და ჩვენცა გვმართებს ჩვენი თავის გამორკვევა ამ ძალთა ჭიდილში! აქ არას შემთხვევაში არ გამოგვადგება ის შეხედულება, რომ ყველგან უნდა ვეძიოთ ჩვენი დამხმარე ძალები. ეს დიდ პოლიტიკურ სიბრძნეთაც კი მიაჩნიათ.

პოლიტიკური სიბრძნე კი სწორედ იმაში უნდა გამოიხატოს, რომ შეუმცდარად არჩეულ იქმნას ჩვენი მოკავშირე და თავის დროზე. ქართული, კავკასიური პოლიტიკა ლელოს ვერ გაიტანს, თუ აქაც იქნება

და იქაც და საბოლოოდ კი არსად, ვინაიდან ასეთი მერყევი მოკავშირე არავის არაფრად უნდა. ის საერთაშორისო პოლიტიკიდან გარიყული დარჩება. და ნუ თუ კიდევ ჩვენთვის სადაო უნდა იყოს, თუ სადაა ჩვენი ადგილი, ვინაა ჩვენი მოკავშირე? აქ პასუხი ერთია: იქ, სადაც ჩვენი ქვეყნის მტერს ესხმიან, მასთან, ვინც მას სამკვდრო-სასიცოცხლოდ ებრძვის.

დ. სალირაშვილი

მაგალითისათვის

როდესაც გერმანიის იმპერიის სათავეში ვილჰელმ მეორე იდგა, — მთელს მსოფლიო პრესაში დიდი სახელი მოიხვეჭა ვითარცა პირველ ხარისხიან პუბლიცისტმა, გაზ. „ბერლინერ ტაგებლატ“ის რედაქტორმა, თეოდორ ვოლფმა, ადამიანმა მაღალი გონებრივი კულტურისა. პოლიტიკურ მიმართულებით ლიბერალი, მაშასადამე კონსერვატიულ გერმანიასთან ოპოზიციაში მყოფი, იგი მეგობრულ განწყობილებაში იყო ამ წრის ზოგიერთ გავლენიან პირთან, ერთი საუკეთესო მისი მეგობარი იყო ვილჰელმ მეორის კანცლერი ბიულოვი. ვითარცა უაღრესად კეთილშობილი კალმოსანი, გერმანიის ინტერესებს ის დოქტრინაზე მაღლა აყენებდა; განსაკუთრებით ძლიერი იყო მსოფლიო პოლიტიკის საკითხებში, ვითარცა შესანიშნავი მცოდნე მსოფლიო ისტორიის და თანამედროვე მსოფლიო პოლიტიკის ყველა დეტალებისა, და ამ სფეროში იგი მედგრად იცავდა ინტერესებს გერმანიის იმპერიისას.

გერმანია დამარცხდა მსოფლიო ომში, გამარჯვებულთ არ დაინდეს ერის ღირსება, სასტიკი უღელიც დაადგეს კისერზე. აქ მოხდა ის, რაც ჩვეულებრივად ხდება განათლებულ კაცობრიობაში. თავდება თუ არა ომი ბრძოლის ველზე, ზარბაზნების გრიალი, იწყება მეორე ომი, ომი ქაღალდზე. ამ ომს აწარმოებენ კალმოსნები; გამარჯვებული მხარე ცდილობს გაამართლოს ხალხის თვალში მოწინააღმდეგე მხარის მიმართ ჩადენილი სისასტიკე, მოწინააღმდეგეს გადააბრალოს მორალური პასუხისმგებლობა ომისათვის. გერმანია იქმნა ომის ერთადერთ მიზეზად გამოცხადებული და ამიტომ პასუხისმგებლად ყველა იმ ზიანისათვის, რომელიც გერმანიამ მოწინააღმდეგეთ მიაყენა. სწორედ აქ, გერმანიის უებარმა კალმოსანმა თეოდორ ვოლფმა აიღო ის ხელთათმანი, რომელიც მოწინააღმდეგე პოლიტიკოსებმა ესროლეს გერმანიას. მთავარი სიმძიმე, რომელიც კალმოსანთ აწევთ, წილად მასა ხვდა და მანაც ღირსეულად შეასრულა თავისი როლი. ეყრდნობა რა განსაკუთრებით რუსეთის ყოფილ სამხედრო მინისტრის სუხომლინოვის პროცესს, მან დაამტკიცა, რომ ხმალი იშიშვლა პირველად არა გერმანიამ, არამედ რუსეთმა, მაშასადამე მოწინააღმდეგე მხარემ; სა-

ერთო მობილიზაცია პირველად რუსეთში იყო გამოცხადებული. როდესაც იგი გერმანიის მიმართ კლემანსოს პოლიტიკას ახასიათებდა, იგი უპირდაპირებდა ამ პოლიტიკას იმ სიტყვებს, რომელიც თვით კლემანსომ წარმოსთქვა საფრანგეთის დეპუტატთა პალატაში, სადაც კლემანსო გამოდიოდა უფლებრიობისა, კანონისა და სამართლის დამცველად. სწორედ ამ გერმანიის ერის ყველაზედ უფრო ტრადიკულ ხანაში, თეოდორ ვოლფის დაუღალავმა ბრძოლამ გერმანიის ერის ინტერესებისა და უფლების დაცვისათვის საგრძნობლად შეუწყო ხელი მსოფლიო საზოგადოებრივ აზრის მოტრიალებას გერმანიის სასარგებლოდ.

მოხდა გერმანიაში ნაციონალ - სოციალისტური გადატრიალება. თეოდორ ვოლფი, როგორც ებრაელი და თანაც ნაციონალ - სოციალისტურ მოძრაობის მოწინააღმდეგე, ემიგრაციაში მოხვდა. მას ჩამოართვეს გერმანიის ქვეშევრდომობა, მაშასადამე გახადეს უფლება ახდომილ, უსამშობლო პიროვნებად, მას ჩამოართვეს აგრეთვე მთელი ქონება.

ჯერ კიდევ მაშინ, როდესაც ნაციონალ - სოციალიზმი გამარჯვებული არ იყო, მისი მეთაურები მოლაპარაკებას აწარმოებდნენ იტალიურ ფაშიზმის მეთაურებთან, ეს მოლაპარაკება გაგრძელდა შემდეგ იმისა, რაც ნაციონალ - სოციალიზმი გერმანიის სახელმწიფოს სათავეში მოექცა. მიუხედავად სულიერ ნათესაობისა, რომელიც დამყარდა გერმანიასა და იტალიას შორის, შემდეგ იმისა რაც ორივე სახელმწიფოში ერთი და იგივე დოქტრინამ გაიმარჯვა, მათ შორის მაინც იყო ზღუდე, — ინტერესთა წინააღმდეგობა ცენტრალურ ევროპაში. სწორედ ამიტომ ბევრი სკეპტიკურად უყურებდნენ ჰიტლერ-მუსოლინის მიერ დაარსებულ ბერლინ-რომის ლერძს. 1937 წელს, როდესაც ეს სკეპტიციზმი კიდევ არ იყო სრულებით გაქარწყლებული, თეოდორ ვოლფმა მოათავსა ერთ ფრანგულ კვირეულ ჟურნალში წერილები ამ სათაურით: „რატომ დაიშალა 1915 წელს ბერლინ-რომის ლერძი“.

ამ წერილებში ბ. ვოლფი ეხება გერმანიისა და იტალიის ურთიერთობას წარსულში. იტალია იყო გერმანიის მოკავშირე. მის გამოსვლას გერმანიის მხარეზე ექნებოდა გადამწყვეტი მნიშვნელობა. იტალია კი არ გაჰყვა გერმანიას ომში. შეიძლება ითქვას, ამაში გერმანული წრეები წინდაწინვე იყვნენ დარწმუნებულნი, ამას არც კი მოითხოვდნენ. მაგრამ უფლება ჰქონდათ მოეთხოვათ იტალიისაგან ნეიტრალიტეტი მაინც დაეცვა. ამ მიზნით იყო იტალიაში გაგზავნილი ყოფილი კანცლერი ბიულოვი, მეგობარი ვოლფისა, რომელსაც თანამეცხედრედ იტალიელი ქალი ჰყავდა და ამის გამო იტალიის გავლენიან წრეებში საკმარისად დიდი კავშირები ჰქონდა. ვოლფი კურსში იყო ბიულოვის მიერ ამ მიზნით წარმოებული მუშაობისა, ვინაიდან იტალიიდან ბიულოვი მას სისტემატიურად წერილებსა სწერდა. ბიულოვმა ვერ მიაღწია მიზანს, იტალია, გერმანიის მოკავშირე, სწყვეტს ამ კავშირს, და ერევა ომში გერმანიის საწინააღმდეგოდ. რა შესანიშნავი მასალაა სადემაგოგიოდ იტალიასთან დაკავშირების პოლიტიკის საწინააღმდეგოდ გამოსაყენებელი! მერე ვინ მოითხოვდა იტალიის მხრივ ასეთ მუხანა-

თურ საქციელის ჩადენას? ეს იყო ჟურნალისტი და პოლიტიკოსი ბენიტო მუსოლინი. მან ასტეხა საშინელი კომპანია თავის ორგანოში იტალიის მიერ გერმანიის წინააღმდეგ ომში გამოსვლისათვის. მან მოიარა პირადად იტალიის მთავარი პუნქტები, სადაც კრებებს მართავდა და ამრიგად არა მარტო კალმით, არამედ თავის უებარ ორატორული ნიჭით აქეზებდა ერს გერმანიის წინააღმდეგ. გაიმარჯვა კოალიციამ, რომელშიაც იტალია შედიოდა, უკანასკნელსაც ერგო საკმარისად გემრიელი ლუკმა გერმანიის ტერიტორიიდან, სახელდობრ ტიროლი.

ჩაიგდო თუ არა მუსოლინმა იტალიაში ხელისუფლება, მან იწყო ტიროლელ გერმანელების მიმართ პოლიტიკა დენაციონალიზაციის, რაც გერმანელების მხრივ, რასაკვირველია წინააღმდეგობას იწვევდა. 1924 წელს ბავარიის მთავრობის თავმჯდომარე ფულდა ილაშქრებს იმ შევიწროებათა წინააღმდეგ, რომელთაც ტიროლელი გერმანელები განიცდიან იტალიაში. ამაზე მუსოლინი მრისხანე პასუხს იძლევა სენატში. პასუხს, რომელიც იმავე დროს გერმანიის წინააღმდეგ მუქარას შეიცავდა. მან სხვათა შორის სთქვა: „ჩვენ შეგვიძლია ჩვენი სამფროვანი დროშა კიდევ უფრო გავწიოთ წინ, მაგრამ ჩამოშვებით — არასოდესა“-ო. ამ მუქარის გამო გერმანიაში აზრიც დაიბადა საკითხის ერთა ლიგაში დასმისა, ვინაიდან გერმანია განიარაღებული იყო საშუალებას მოკლებული საკუთარი ძალით თავის საზღვრების დაცვის. მუსოლინს თეოდორ ვოლფმა ღირსეული პასუხი გასცა თავის ორგანოში. აი, ამ მუსოლინს, რომელიც ასე მტრულად იყო გუშინ გერმანიის მიმართ განწყობილი, რომელმაც ახლო წარსულში ასეთი როლი ითამაშა გერმანიის მიმართ, ჰიტლერი შეუკავშირდა სტატუს ქვოს ნიადაგზე. მაშასადამე გასწირა გერმანიის ის ნაწილი, რომელიც ძალით გუშინ მიაკრეს იტალიას და რომელნიც როგორც ენით, სისხლით, ხორციით, აგრეთვე სულითა და გულით გერმანელებთან არიან. ვოლფს, რომელსაც მოქალაქეობა წაართვეს, ქონება ჩამოართვეს, ხომ შესანიშნავი მასალა ჰქონდა კალმით მაინც შური ეძია თავის მოსისხლე პოლიტიკურ მტრებზე. მაგრამ აქაც იჩინა თავი მისმა კეთილშობილებამ, თავის სამშობლო გერმანიის ინტერესებისადმი ერთგულებამ. ის თავის წერილს შემდეგი სიტყვებით ათავებს:

„წარსულის ხსოვნის ღირებულება ძალიან მცირეა, როდესაც საქმე შეეხება ახალი ხანის პრაქტიკულ პოლიტიკას. არავითარ მეცნიერებს ფსიქოლოგიისას, რაც უნდა ღრმა იყოს იგი, არც ერთს უნარს პოლიტიკურ ანგარიშისას არ შეუძლია 1938 წლის პოლიტიკისათვის ერთი ბეწვის ოდენი არგუმენტი იპოვოს იმ ფაქტში, რომ 1915 წელს ბერლინ - რომის ღერძი სასტიკად დაიმსხვრა. ის მისნები, რომელთა დანიშნულებას ძველი რომის იმპერიაში წარმოადგენდა მომავლის წინასწარმეტყველობა ცხოველთა შიგნეულობის საშუალებით, შეიძლება ხშირად არც კი სცდებოდნენ, მაგრამ ყოველთვის უნდა მოელოდეს ცუდ შედეგებს ის, ვინც ფიქრობს წარსულის შიგნეულობაში მომავლის ამოკითხვას“. ამ სიტყვებით ვოლფმა გაამართლა ჰიტლერის პოლიტიკა. რატომ უნდა იყვნენ ქართველი კალმოსნები

ისეთი უბედურნი, რომ სიახლოვეს არ ეკარება ასეთი კეთილშობილება და პასუხისმგებლობის შეგნება მოწინააღმდეგეებთან ბრძოლაში? იმ მოწინააღმდეგეებთან, რომელნიც სამშობლოს ინტერესებს, სცდილობენ ემსახურონ რეალური პოლიტიკით და არა მარტო ფანტაზიებითა და დემაგოგიით.

ვლ. ემუხვარი

ლ ე გ ე ნ დ ა

ლამაზია, როდესაც ზევიდგან მაღალ ჩხაკიების ფერდობებიდან გადმოჰხედავთ, და თვალს გააყოლებთ მშვენიერს, და ვეებერთელა დაცემულ ველს, რომელსაც იქ, შორს, შორს, მაღალი მთის ზღუდე შეუპოვრად უხვდება, და აჩერებს ამ დაცემულს და ტრიალ მინდორს.

ზემოდგან ყურს რომ დაუგდებთ, გეგონებათ მინდორი ობოლი და მუნჯი არისო, მაგრამ ახლო თუ მიხვალთ, ტრიალ ველს ჩაებმით, ნახავთ — მინდორი თავის ნორჩი სიცოცხლით სავსეა.

შესანიშნავი და ლამაზი ამ მინდორისა ორი განუყრელი მიჯნურია: პატარა ბილიკი, და ცელქი ანკარა, ყინულივით ცივი ნაკადული. ეს ორნი, ბილიკი და ნაკადი, არ იყრებიან ვით დაწინდულნი, მედგრად და შეუპოვრად, გადასჭრიან ამ უზარმაზარ ველს. დილით, როდესაც ამ პატარა ნაკადულს მზის სხივები დაეკონება, და მისი ანარეკლი ბილიკზე იაგუნდივით მოიფინება, მაშინ გაათკეცებულს იხილავთ ამ ნაკადულის მშვენიერებას.

ბილიკი უხმოა, დაღვრემილია თითქო, ნაკადი კი გვერდით მიუბრბის, უღიმის, ეხუმრება რალაცას, საიდუმლოდ ედუდუნება; ხანდახან რალაც გაკვირვებით შესდგება, მერე უცებ მოსწყდება, გამოეკიდება — გეგონებათ ბილიკი გაურბისო — გიჟური სიჩქარით გამოუდგება. ხანდახან ბილიკი წყალს დაშორდება, ნაკადს ჰგონია, ბილიკი გამირბის, ისეთი მწარე, მდულარე გულის ამონაკვნესით ლულლულებს: რისტვის მტოვებ, ნუ დამტოვ....

და ბილიკი ისევ ნაკადთან ბრუნდება, გეგონება შეიცოდაო. და აი, ეს ორნი, მიდიან, მიდიან ვიდრე დიდ ზღუდეს წააწყდებიან.

ამ ნაკადულისა და ბილიკის ამბავი ჩვენმა მეწისქვილემ მიაგზო: დიდი ხანია მას შემდეგ, ერთ უღრან ტყეში, სადაც ადამიანის ფეხი არ დადგმულა, საარაკო ამბავი მომხდარა.

ნადირობით დაღლილი მონადირე, ჩრდილს წამოსწოლოდა. უეცარმა ხმაურმა გამოაფხიზლა. უცხო სანახავი წარმოუდგა...

მშვენიერი, ლერწამივით მოსხლეტილი და ციური სილამაზით აღსავსე არსება. მონადირე გაყუჩებული შესცქეროდა, გეგონებოდათ, მისი გულის ხმაური გაიძახოდა: გიპოვე, გიპოვეო. ქალიც მოხიბლული გაშტერებით შესცქეროდა...

და აქ იხილეს ის მშვენიერი განცდები, რასაც თურმე სიყვარულს უძახდნენ. მათ ბედნიერებას ადამიანის ენაც ვერ ასწერდა, მათ სიყვარულს და ბედს კი, ტყის სიმშვენიერე ავსებდა.

გადაეწყვიტნათ დაბლა არ ჩამოსულიყვნენ და თავიანთი, ბუნებასთან ნარევი, ფაქიზი და უმწიკლო სიყვარული ხალხში არ ჩამოეტანათ, რადგან ცხოვრების ფერხული, მათ სიყვარულსაც გააჭუჭყიანებდა. და აი სცხოვრობდნენ, თავისთვის ლაღად, ბედნიერად, თავისუფლად.

დღე დღეს ემატებოდა, დრო გადიოდა, მაგრამ ამათი სიყვარული, როგორც ფიჭვის მუგუზალი უფრო ღვივდებოდა, უფრო იზრდებოდა, და გაღუებულს ნაკვერჩხალს ემსგავსებოდა.

ერთ დღეს ვაჟი, სანადიროდ წასულიყო, და ღამით დაჰგვიანებოდა, ქალის მთრთოლვარე გულს ვერ მოეთმინა და საძებნად გამოსულიყო. მაგრამ დიდი ბედნიერება ადამიანისათვის ხომ არ არსებობს. და დილით, როდესაც ვაჟი ნანადირევით სახლს დაუბრუნდა, ქალი ვერა ნახა. გულმა უბედურება აცნობა. გიჟისავით დარბის, ეძებს, უძახის, მაგრამ ქალის მაგიერ თავისი ხმა ესმის, ანარეკლი, მეორე მთიდან. ეძებს, ეძებს, უძახის... ამაოდ.

და უცებ ერთ დიდ უფსკრულს წააწყდა, ჩაიხედა და შორს, უფსკრულის ძირას, რაღაცა ნაცნობი დაინახა. გადარეული დაბლა დაეშვა და....

დიდი ხანი უხმოდ, ცრემლიანი თვალებით დასტიროდა. შემდეგ ხელთ აიყვანა, გულზედ მიიკრა, და ბარისაკენ წელა, უაზროდ დაეშვა. მისი გამომტყველება, მარტო იმას თუ გამოჰხატავდა — მომეცათ, ჩემი საუნჯე მომაქვს, გზად ნუ გადამეღობებით, არ წამართვათო. და გაშმაგებით და უფრო მძლავრად იკრავს გულში თავის საუნჯეს.

მიდის, მიდის, გადასჭრა დიდი მინდორი, და იქ შორს, შორს, სადაც რომ მინდორს, მტკვარი და ზღუდე აშენებია, და ეუბნება იქით აღარ გაგიშვებო, აი იქ ენახათ უკანასკნელად.

ამბობენ იმ უფსკრულში, სადაცა ქალი გადავარდნილა, იმ ადგილიდან მშვენიერ წყაროს გადმოუხეთქავს, და ვაჟს პატარა ნაკადად ასდევნებია, ვაჟის ნავალი ბილიკად გადაქცეულა. იმ დღიდან თურმე პატარა ნაკადი, ბილიკს არა შორდება, გვერდით მიუბრბის, ეხვეწება, პატიებას სთხოვს, ნაადრევად სიყვარული შეგიწყვიტეო, ბილიკი უხმოა, დაღუმებული, მაგრამა ნაკადს არა ჰშორდება.

ზურაბ ციციშვილი

ახალის არსი და წარსულის გაკვეთილები

მრავალჯერ აღნიშნულა და ცხოვრების მიერ დადასტურებულა ეროვნულის პრიმატობა. მხოლოდ, როცა გაქვთ ეროვნულობა — გექნებათ სოციალურობაც და პირველში ანაღდებთ მეორეს. ამიტომაც პროგრესიულად მიგვაჩნია თანამედროობაში ჯერ ნაციონალურის განმტკიცება. მასში ვხედავთ ერების, მაშასადამე საერთაშორისო მიღწევასაც, ამით ცივილიზაციის ზრდას და ამავე გზით სოციალურ გაუმჯობესებათა მოახლოებასაც. მხოლოდ ასეთი გაგებით გვაინტერესებს ამა თუ იმ ქვეყნის სოციალ-პოლიტიკური მოვლენები. ადვილი ჩამოსათვლელია ერებ-ქვეყნები, სადაც მეტნაკლებად გამახვილდა აღნიშნული სინამდვილე და თითქოს მთელი კაცობრიობაა შემდგარი ამ გზაზე. ქართველ ერსა აქვს თავისი სპეციფიური გარემოება — სვლა, როგორც ყოველ ერს და ბრმა მიმბაძველობა არ გამოადგება. ამავე დროს აღვნიშნავთ, რომ ამ ახალის ზრდის პროცესში საბოლოო ფორმაცია და მაშასადამე უნაკლო, ჯერ არ მოგვეპოვება. ეს მოვლენა ახალისა უფრო შინაგანი და ღრმა პროცესია, ვინემ ფორმალურ-გარეგნული. მაგრამ მისკენ (ნაციონალურობისაკენ, ეროვნულობისაკენ და მასში სოციალურობის დაკმაყოფილება - გადაწყვეტისაკენ) მიექანება კაცობრიობის ისტორია.

ურიცხვ გამოცემებისა, განმმარტებელ შესწავლა-წერილების გარეშედაც, ყოველ დაინტერესებულ ადამიანს შეუძლია ამ ახალის ზოგად პრინციპ-დებულებებს გაეცნოს ობიექტიურ დაკვირვება-ყურადღებით. მხოლოდ მაშინაა შესაძლებელი მიაგნოთ მის ნამდვილ არსსა. მაშინ ვნახავთ თუ რამდენად სერიოზულია ცდები კლასთა შეთანხმებისათვის, შრომა — კაპიტალის კონფლიქტის მოგვარებისათვის და ამით საზოგადოებრივ ცხოვრებაში კაპიტალისტურ, და მის ატრიბუტ მარქსიზმის გარემოს გათავება. ერის ყველა ნაწილის ეროვნულ საზოგადოებრიობაში ამაღლების ტენდენციით, ცხოვრების ყოველ დარგსა და კლასში მოვალეობის (შეგნების) დაკანონებით. ეროვნულ საზოგადოებასთან ყველა თანასწორი და მოვალეა. იქმნება ახალი ადამიანი ახალი ფსიხოლოგია - ნორმებით. და ყველა ეს ხდება თვითეული ერის თავის თავის მიგნება-შეგნებით, მთლიან ეროვნულობისა და ისტორიულობის გაგებით, სპეციფიურობით. ეს ახალი სწორედ მაშინ იწყებს წარმოშობა-ზრდას, როცა დადგა ძველის დეკადანსი.

დღევანდელ გერმანიას წინ უძღოდა შპენგლერი „ევროპის აღსასრული“ თ. იქვე დასაბუთდა ლისტის ეროვნული ეკონომიკის პრინციპები (ფ. ლისტ. „სისტემ ნასიონალ დ, ეკონომი პოლიტიკ). ხოლო იქ, ამ ჩასახულმა ახალმა, მწვავე ხასიათი მიიღო მსოფლიო ომის შედეგებითაც გამოწვეული ერის განსაკუთრებული მდგომარეობით და აუცილებლობით.

თანამედროვე წარმავალ ხანაში, ინდივიდუალიზმით დაკნინებული, ტექნიკურ პროგრესით დამორჩილებული და მატერიალიზმით

დაავადებული, გაღრმავდა კლასიურობა, ანტისაზოგადოებრიობა, — ერთიანობისა, მთლიანობისა და სოლიდარობის წინააღმდეგ. ეგოისტური გარემო სჭარბობს საერთო მოტივს. მდიდარი და ღარიბიც ეგოიზმის მორევში სცურავს. და ეს ავსებს ნაციონალურსა და სოციალურ ცხოვრებას. საზოგადოება ამ მორევიდან უნდა გამოვიდეს, ცივილიზაცია უნდა გადარჩეს. აქედან წარმოიშვა ახალი და მან უნდა შვას უკეთესი, მორალისა და საერთო აწევით. კლასიურობისა და სოციალურ ჯგუფების, უმაღლეს საზოგადოება, — ეროვნულ კოლექტივთან ყველას სოლიდარობით. საერთო ინტერესის მიგნებით ეროვნულ საზოგადოებრიობაში. საამისო გარდატეხა და ამის შეგნება, მისი საყოველთაოდ მიღება და განაღდება, საბოლოო დადგინებამდის, ითხოვს საჭირო რწმენას, ან უკეთ მისტიკას.

დღევანდელ იტალიასაც წინ უძღოდა თავისი ისტორია, რომაელობა, რენესანსი და სხვ. გარიბალდისა და მაზინის სწავლა-მაგალითნი. მკითხველს მიუთითებთ გამოცემას (წიგნს): «Psychologia de Bysoginneuto», J. Nemo-სი, რომელიც იმავე დროს გადმოგვცემს მე-19-დან მე 20 საუკუნემდე იტალიის პოლიტიკურ ევოლუციას. აქვე აღვნიშნავ: — ლ. ეკონომი ფაშისტ“, გ. ტასინარი და „ლე კორპორაციონ“. რომი. ა.ნ. 13. ყველა ამათში ნათლადა სჩანს ის ზემოდ აღნიშნული დიდი, სერიოზული ცდა-ამოცანები, ერთ წერტილზე გაყინვის მაგიერ მუდმივ ძიება — დინამიზმის აღიარებით, რომელთა მოგვარებისათვის იბრძვის, ვითარდება ერი.

იმგვარივე დებულებების ირგვლივ იღწვის დემოკრატიული ინსტიტუტებიც, პარლამენტარული თუ რეპრეზენტატიული. თანამედროვე პოლონეთი ამ ინსტანციებით შეუდგა მის განმტკიცებას. მასა ჰყავდა საამისოდ უღაო და განწყობილი შეფი — პილსუდსკი*).

ამრიგად, ყველა ერი, საკუთარ გეოპოლიტიკურ პირობათა და შეგნების მომწიფების მიხედვით ადგენს და ავითარებს თავის ეროვნული განმტკიცების საშუალებათ და საბოლოო ყალიბს. ესაა მათი ბუნებრივი გზის მიგნება, შეფარდებული დროსა და გარემოსთან, განათებული იდეალით — ერი და პიროვნება.

ცხოვრების სინამდვილემ დასვა საკითხი არა ასე კაპიტალიზმი თუ კოლექტივიზმი, ანუ რომელი ამათგანი უფრო პრაქტიკულია (მატერიალიზმი), — არამედ, თუ როგორი ნორმებ-მორალით და საზოგადოებრივი დამოკიდებულებითაა საჭირო ცხოვრების მოწყობა; თუ რას ითხოვს სულიერ-საგნობრივი ვითარება და რა ვითარდება-მტკი-

*) მხოლოდ ვითომდა ახალის მესვეურ საბჭოთა მარქსისტულ რუსეთში დამყარდა ბარბაროსობა. სადაც მარქსიზმი ბუდობს და თარეშობს, იქ იღვრება უამრავი სისხლი და იკარგება ადამიანი, საზოგადოება თუ ერი. ის ვერ ინელებს ვერავთარ ეთიკას, მორალურ ნორმა-კანონს, იქ არაა არავითარი მყარი კანონიერება, მაშასადამე არც შეიძლება იყვეს სამართალი.

ცდება (ადამიანი დამოკიდებულ - დამორჩილებულია პროდუქციისაგან, თუ პროდუქცია უნდა ემორჩილებოდეს ადამიანს, ადამიანობას და აქედან გამომდინარე ეთიკას, მორალს).

ახალი სინამდვილე ერების განმტკიცებაში გვიჩვენებს, რომ რამდენადაც სულიერად და საგნობრივად, კულტურულად, თავისი თავის შეგნებით და აქედან გამომდინარე რწმენით (მისტიკით) მომარაგებულია ერი, იმდენად უკეთ და ადვილად იცავს და მიმართავს იგი თავის ბედსა*).

ამისათვის, ამის სამსახურში უნდა იყოს ყველა საღი და ეროვნული მოვლენა, მისწრაფება, მოძრაობა, მოძღვრება.

როგორია ამ მხრივ ჩვენი მარქსიზმი (რადგან საქართველოს სინამდვილეში კაპიტალიზმს დასრულება არა ღირსებია და მარქსიზმი კი, მისი პირმო — დღესაც დათარეშობს იქა) ზოგიერთი წარსულის მაგალითებით?

ყველასათვის ცნობილია, რომ დიდმა ილია ჭავჭავაძემ ქართველი ერის მიძინებული მაჯის ცემა აღძრა და ეროვნულ კერას მადლიანი სული ჩაჰბერა და გააღვივა.

მან გაამთელა, გადააბა ერის ისტორია-ცხოვრება გარდატეხის ჯვარედინზედ მიმდგარი. არჩ. ჯორჯაძე მის შესახებ ამბობს: „ი. ჭავჭავაძის ნაწერებს რომ ეცნობით, თქვენთვის აშკარა ხდება ის აზრი, რომ მწერლის მთავარი საზრუნავი — ეროვნების დაცვა და მოსარჩლეობა იყო“ (წიგნი პირველი, გვ. 144). ი. ჭავჭავაძე ამბობდა: „ჩვენში მამულის სიყვარული იბყრობს მხოლოდ წმინდა გრძნობას. ამ გრძნობაში თავის თავის მეტი არა ურევია რა. ვისიმე სიძულვილი, ვისიმე დათრგუნვის სურვილი, ვისიმე გაუბედურების წადილი მასში სრულაიდ არ არის“. („მოამბე“ № 6. 1901 წ.).

არჩილ ჯორჯაძე დასძენს: „ფსიხოლოგიურ საფუძველს ქართული ეროვნული მოძრაობისა, თუ გნებავთ, ამაში პოეტ“-ო. ხოლო რათა დაუბრუნდეთ დასმულ საკითხს, ვიცით რომ, როცა ქართველი თავად-აზნაურობა მიწას ჰკარგავდა, ი. ჭავჭავაძე ზრუნავდა ქართული მიწა ქართველ ხალხს დარჩენოდა. ქართველი გლეხ-კაცის გამემამულებაზე იღვწოდა. ჩვენი მარქსისტები ამ ეროვნული საქმიანობისათვის მას „რეაქციონერად“ სახავდნენ და ამით ეროვნულ საქმიანობას ხელს უშლიდნენ. „ბ-ნი ან-ი უსაყვედურებდა „ივერიელთ“ — თავად-აზნაურობის და მეურნეობის მოსარჩლენი და დამცველნი ხართო“. პირველი საყვედური, ცხადია, მოკლებულია საფუძველს, რადგან ილია ამბობდა: „ქვეყანაზე მარტო იმ ერს წარუმატნია და გაძლიერებულა, რომელსაც თავის დროზე შეუგნია და მიუგნია, რომ ერთის რომელისამე წოდების წინ წაწევა არაფრის მაქნისია, თუ დანარჩენი ერიც არ წაწეულა; პირიქით, ერთის წოდების წინ წაწევას დანარჩენის უკან დაწევა მოჰყოლია“-ო. (იხ. „ძველი თაობა“, „მოამბე“

*) „რევეი დე ლ'ეროპ“, ბ. დე ჟუვენელ.

№ 9. 1901 წელი). როგორც ვხედავთ „აქ წოდებრივ უპირატესობაზე კი არ არის ლაპარაკი არამედ თანხმობაზე და სოლიდარობაზე“. აქ არაა არც ფეოდალობა და არც რეაქციონერობა. საკითხავია თუ რად სჩადიოდნენ ამას ჩვენი მარქსისტები?!

ს. ურუშაძე

(დასასრული იქნება)

ნოემბრის კრება

გასული წელი, პარიზის ქართველ ემიგრაციისათვის მრავალი სენსაციებით დამთავრდა. ერთი სენსაციის ერთი მხარე ის იყო, რომ ბ. სპ. კედიამ მრავალი წლის სიჩუმე დაარღვია და აქტიური პოლიტიკური მუშაობა მოინდომა.

ჩვენ ყველანი ვფიქრობდით, მისი მიმდევრები, რომ ბ. ს. კედია ერთ დღეს სიტყვას იტყოდა და ეს სიტყვა იქნებოდა ერთგვარი მოდუსის გამონახვა და გაერთიანება იმ მემარჯვენე პატრიოტული ორგანიზაციებისა, რომელნიც ასე გამრავლდა საზღვარგარედ. რასაკვირველია ამ გაერთიანებაში უნდა შესულიყვნენ, ქართველი პატრიოტი მხედრები საქართველოს ჯარების მთავარ სარდალ გენერალ კვინიტაძეს მეთაურობით. უნდა შესულიყო „შეფიცულთა“ ჯგუფი და ემიგრანტული მასა, რომელიც ყოვეთვის პატრიოტული იყო. არ ვივიწყებდით არც სოციალ-დემოკრატების იმ ახალგაზრდობის ნაწილს, რომელიც ჩვენსავით მსხვერპლი იყო იმ უკულმართი მართველობის, რომლის იდეოლოგიამ და პოლიტიკამ საქართველო უბედურობაში გადასჩება, მაგრამ ერთი გარკვეული პირობით, რომ ჟამთა მსვლელობაში ეს ხალხი სავსებით შეგნებულად უარყოფდა მარქსისტულ იდეებს და აღგზნებულნი პატრიოტული გრძნობით, თითო-თითო, პერსონალურად ამ გაერთიანებას მიეკედლებოდა.

აი, დაახლოვებით როგორ გვესმოდა ჩვენ გაერთიანების საკითხი. ეს იყო აგრეთვე აჯანყების შემდეგ, საქ. ერ. დემ. პარტიის არალეგალური ცენტრალური კომიტეტის დადგენილება, 1925—26 წ. იქ, საქართველოში, სადაც არა ერთხელ სცადეს ქართველ მენშევიკებმა ჩინთან კავშირი გაებათ, რაზედაც ყოველთვის კატეგორიულ უარს იღებდნენ. ამას იზიარებდა აქ, საზღვარ გარეთ ბ. სპ. კედია და ამიტომ ჩვენც მას მივდევდით.

წარსული წლის ნოემბერში კი მოხდა უცნაური კრება, რომლის მომწყობი და ხელმძღვანელი იყო იგივე ბ. ს. კედია. ამ კრების საერთო პოლიტიკურ მხარეს მე არ შევეხები. ერთს კი ვიტყვი გაკვირვებით, რომ თუ მოიძებნება დღეს, კიდევ ერთი ქართველი ნაციონალისტი, რომელსაც სჯერა, რომ საქართველოს ეროვნულ ინტერესებისათვის საჭიროა კავშირის გაბმა მეორე ინტერნაციონალის წევრებთან, ქარ-

თველ მასონებთან, ქართველ ბენეშ-ნეგრინებთან და ამ მიზნით ქართულ პატრიოტულ ორგანიზაციებსაც კი დაშლის, ასეთი ნაციონალისტური ღირსი ყოფილა ამ კავშირის და გზაც იქითა ჰქონია.

საინტერესოა თუ ვინ დაესწრო ამ კრებას. ვიტყვოდი ერთი სიტყვით, ყველა მენშევიკები, მაგრამ ვფიქრობ ვინმე ნაწყენი არ დამრჩეს, რადგანაც ამ მენშევიკებში ზოგი „ყოფილი“ მენშევიკი იყო და ზოგიც (ღმერთო შეგცოდე! გ.კ.) ალბად მომავალიც. ამიტომ ჩამოვთვლი რიგზე: მემარცხენე მენშევიკები, სოციალისტური აზრის მატარებელი მენშევიკები, მემარჯვენე მენშევიკები, მთავრობის ზოგიერთი წევრები — იგივე მენშევიკები, ცენტრის მენშევიკები, ჟურნალ „ქართლოსის“ ხელმძღვანელები, „ყოფილი“ მენშევიკები, ცენტრში მყოფი და ცენტრის გარშემო მოსიარულე მობერებულნი და პოლიტიკურად მოთავებულნი ქართველი პატრიოტები. ორი თეთრი გიორგი და თუ ამათთან ერთად მხედველობაში არ მივიღებთ იმ ორს თუ სამს ქართველ ნაციონალისტს, რომელნიც უფრო კურიოზისათვის დაესწრენ პირველ კრებას, ეს უფრო მენშევიკური პარტიის და მისი ცენტრის კრებას ჰგავდა.

ამ კრებაზე არ იყო მოწვეული, არც ერთი ქართველი ნაციონალისტი, რომელნიც ყოველთვის კაპიტალურ მუშაობას და ბრძოლას აწარმოებდნენ, სოციალისტურ და მარქსისტულ იდეოლოგიის გამტარებელ, ქართველ მენშევიკების წინააღმდეგ. არ იყვნენ მიწვეულნი არც ქართველი მხედრები, ეს ერთ ერთი მთავარი ძალა და იმედი, მომავალი ძლიერი და თავისუფალი საქართველოსი. ამ ხალხის არ მოპატიუება ამ ნოემბრის კრებაზე, რაღაც „სპეციფიური“ ახსნა განმარტებით, როგორც ამას კრების მომწყობი ამბობს, არ არის სწორი და მართალი. თუ ამ ხალხის მოწვევა „შიშს“ იწვევდა ქართულ დამჯდარ კრებაზე, მაშინ აღარც შობის ხეზე უნდა მოეწვიათ მთვრალ ხალხში, სადაც წრეულ ღვინო-შამპანიური და რუსული ვოდკაც ბევრი იყიდებოდა და ამბობენ, ძალიან ხელმისაწვდომ ფასებშიაც. მაგრამ ეს გაკვრით, ჩემი წერილის მიზანი სულ სხვა არის.

ამ „ისტორიულ“ კრებაზე, ბ. სპ. კედიათ განაცხადა, რომ მას დიდი ხნის სიჩუმის შემდეგ, პოზიტიური მუშაობა სურს და ამ მიზნით ის ხელს უწყობს „ყველას“ და მათ შორის ქართველ მენშევიკებს, რომლის წარსულ დამღუპველ პოლიტიკაზე საქართველოს მიმართ სავსებით ხაზს უსვამს. ამისათვის კი საჭიროა სულიერი ამაღლება; ყველა ქართული ორგანოების გაუქმება და ერთი მთლიანის გამოცემა; ყველა ქართული ორგანიზაციების დაშლა და გაერთიანება ერთს ეროვნულ ერთობაში (უკანასკნელი პოზიცია „ქართლოსის“, ნოზაძე „ყოფილი“ მენშევიკი).

არ ვიცი შეიძლება თუ არა რისიმე გაკეთება ქართულ ემიგრაციაში, დაშლით და დანგრევით? ერთი უდავოა, რომ ერთმა დიდ ერმაც მოინდომა ყველაფრის დანგრევა და ამ ნანგრევებზე ახალი სამოთხის აშენება ამ ქვეყნად; თუ რამდენად მიახწია თავის მიზანს, ეს ყველამ იცის, იმას თვითონ მოელის დაშლაც და დანგრევაც და სულ მოკლე

ხანშიაც. ჩემი ღრმა რწმენით არავითარი პოზიტიური საქმე არ იწყობა არც დაშლით და არც არსებულის დანგრევით, კიდევაც რომ შეგვეძლოს და ამის უფლებაც რომ გვქონდეს.

მენშევიკურ ფრონტში ბევრი შედის და გამოდის, დღესაც მის ცენტრში ერ. დემ. პარტიის ორი ჯგუფი შედის, ცალ-ცალკე, ძალიან კარგადაც თავსდებიან ერთ მეორეში და მიუხედავად მცირე რიცხოვნობისა, ამაყობენ კიდევაც თავის ჯგუფებით და წინააღმდეგიც არიან მისი დაშლისა. „ეს მხოლოდ ანარქიას შექმნისო“ — სწერს ჟურნალი „სამშობლო“. ამ ხალხს სწორედ ის გვაშორებს, რომ ესენი მენშევიკების ცენტრში არიან და მათ ზურგს უმაგრებენ, სწორედ იმას, რასაც დღეს ბ. სპ. კედია იმეორებს და ეს გზა მრავლად თელილი ერ. დემოკრატიული პარტიის ლიდერების მიერ, კიდევ ერთხელ გავლილ იქმნა. კიდევ ეროვნულ დემოკრატიული პარტიის ერთი ლიდერის მიერ და ეს ლიდერი ბ. ს. კედია არის. მხოლოდ ერთი განსხვავებით: თუ ძველი კადრი შედარებით თავის დროზე მივიდა, ძალიან მორიდებით თავის მიმდევრები წაიყვანა და ჩუმად ეს სამარცხვინო გზა გაიარა, ბ. ს. კედიამ ქარ-ბუჭი ააყენა, პოლიტიკის კორიანტელი შექმნა, ორგანიზაცია დაშალა და მენშევიკების ცენტრის კარებს მიაღვა.

აქვს თუ არა უფლება ვისმეს დაშალოს ერ. დემ. პარტიის ორგანიზაცია თუნდაც პარტიზში და თუნდაც ეს დამშლელი ბ. სპ. კედია იყვეს? რასაკვირველია არა. ეს პარტია საქართველოში ჩაისახა, იზარდა და ხორცი შეისხა, იქ, სადაც დღესაც ამ პარტიის დროშის ქვეშ გახვეული სამი ცენტრალური კომიტეტის წევრი, ბუტირკის ციხეში ზის, ათასობით გადასახლებული რუსეთის ცივ ქვეყნებში, ათი-ათასობით გაფანტულნი თვით საქართველოში, ვინც მართალნი აღმოჩნდნენ და იდეოლოგიურად გამარჯვებულნი არიან. ამ მიმართულების ორგანიზაციების დაშლა თუნდაც პარტიზში, ცოტა გადაჭარბებული და მძიმე ტვირთის აღება არის, ერთი კაცის თავზე.

სხვებთან ერთად ერ. დემ. პარტიამ უდიდესი მსხვერპლი გაიღო წინადაც და განსაკუთრებით 1924 წლის შვიდს დღეში, შვიდი ათასი ვაჟკაცის საფლავი გაითხარა. ყველა ამის წაშლა, ყველა ამაზე ხაზის გადასმა, დავიწყება, ცუდი სამსახურია არა მარტო იმ პარტიისათვის, რომელსაც ბ. სპ. კედია ეკუთვნის, არამედ იმ სამშობლოს მიმართ, რომელსაც ჩვენც ვეკუთვნივთ. ნუ თუ თქვენ გგონიათ, რომ აოხრებული ქართული პატრიარქალური ოჯახის ქვრივნი და ობოლნიც ასე ადვილად გადუსვამენ ხაზს მათს წარსულს და აწმყოს, სავსე სიბოროტით და შავი ზრახვა - პროვოკაციებით? როცა საუკეთესო მამული შვილებს მენშევიკები აბეზლებენ ერის წინაშე და მათ შორის თვითონ ბ-ნ სპ. კედიას, როგორც ჩეკის აგენტებს და პროვოკატორებს; ამ საიდუმლო ცნობას ასე ლამაზად ჩავარდნილს ჩეკის ხელში და კომუნისტის ფურცლებზე ვეებერთელა ასოებით გამოქვეყნებულს, ყველას დასანახავად და გასაგონად. ისინი დღესაც სთელავენ ძვირფას საფლავებს, ვინც მართლა სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა ერის წინაშე და ბევრი, კიდევ ბევრი სხვა.

ბევრჯერ ისარგებლა მტერმა წარსულში, ქართველი ნაციონალისტის კეთილშობილებით, მაგრამ ყველაფერს თავის საზღვარი აქვს. დღეს ჩვენ გამარჯვებულნი ვართ იდეოლოგიურად და გამარჯვებულნი პოლიტიკურად, ყველა მართალნი თუ სული ბოროტნი უნდა წარვსდგეთ ქართველი ერის სამსჯავროს წინაშე და ვაი იმ დღეს ჟამსა განაჩენისა. ძნელია ხვედრი იმ ქართველი ნაციონალისტების, ვინც აზვირთებული ისტორიის ტალღების წინააღმდეგ იბრძვის, ვისაც ისტორიის შეჩერება სურს.

იქვე, ამ კრებაზე, საგარეო საქმეთა „მინისტრმა“ ბ. გეგეჭკორმა განაცხადა, რომ „შეფიცულების დროშის ქვეშ დადგომა ერის ინტერესებისათვის საშიში და საზიანო იქნებოდაო“. აი პირველი პასუხი მენშევიკებისაგან ბ. სპ. კედიას გაერთიანებაზე. ჩვენ, „მინისტრის“ და მისი პარტიის დროშას კარგად ვიცნობთ, ეს ერთფეროვანი დროშა არის და მისი ფერი წითელი ფერია. ჯერ ბევრია ცოცხალი, ვინც საკუთარი თვალთ იხილა მათი დროშა, თბილისის სასახლის თავზე აფრიალებული და ეს ფერი ვიმეორებ, წითელი ფერი იყო. თუ ეს დროშა სამფეროვან დროშით შეიცვალა, ესეც დიდი ბრძოლის შემდეგ და უფრო ტაქტიკური მიზნით მათ მიერ და არა შეგნებით, მრწამსით და იდეალით. მაგრამ ამ კრებაზე, ბ. სპ. კედიას მეთაურობით, არ აღმოჩნდა არც ერთი პატრიოტი, არც ერთი ნაციონალისტი, რომელსაც უბრალო ეთიკის გულისათვის მაინც, ცხედრის და ძვირფას ქაქუცას საფლავის წინაშე, ეთქვა, რომ ეროვნული გმირის და შეფიცულების დროშა, სამფეროვანი დროშაა, იგი ქართული ეროვნული დროშა არის, და ამ დროშის ქვეშ დადგომა, დიად რომ ღალატია ქართველი ერის მიმართ. კიდევ ერთხელ ჩასცხო მენშევიკის ძერამ თავის გამხმარი ნისკარტი გამხდარ ქაქუცას გვამს.

კლდეში და ღრეში, თოვლში, მშიერნი და მწყურვალენი, ეს ხალხი იარაღით ხელში, ოთხი წლის გამავლობაში გაშმაგებული იბრძოდა, რათა სირცხვილი მოეწმინდა სამშობლსათვის, სწორედ მათ მიერ მიყენებული — ვინც დღესაც მათ გუნდას და ქვას ესვრის.

დიალ, დადგება დრო, როცა ყველას მოეთხოვება პასუხი და არც მე ვფიქრობ, რომ ეს პასუხი იოლი იქნება იმათთვის ვინც დღესაც ასე უსინდისოთ სთელავს წმინდა საფლავებს, — ვინც დღესაც ასე გაშმაგებით ებრძვის თუნდაც „კავკაზის“ მეთაურობას. ებრძვიან არა მათს პოლიტიკურ პოზიციას, არამედ როგორც პიროვნებებს, როგორც ქართველ პატრიოტებს, რომელნიც თავგანწირულნი იბრძვიან მტრის მიერ დაპყრობილ სამშობლოს განსათავისუფლებლად.

გიორგი კახაბერი

პ რ ე ს ა

„ბრძოლის ხმა“ №5 აცხადებდა „საქ. ს.დ.პ. საზღვარ გარეთელ ბიუროს“ მოწოდებას, საქ. სოც. დემ. პარტიის ისტორიის დაწერისათვის. განზრახვა ფრიად სასარგებლო, რომ ჩვეულებრივი მენშევიკური ოინბაზობა არა სდევდეს თანა. ჯერ ერთი, ეს მოწოდება უფრო ჰგავს ინსტრუქციას, თუ როგორ უნდა დაიწეროს ეს „თითქმის ნახევარ საუკუნის ისტორია... ბრწყინვალე ფურცლებით ქართველი ხალხის ისტორიაში... წარუშლელი კვალით... ეროვნულ-კულტურულ, პოლიტიკურ და ეკონომიურ (?!) ზრდა-განვითარებაში...“ და სხვ.

მერე, ქვეყანამ იცის, რომ ამ „ისტორიის“ დასაწერად, აგერ რამდენი წელიწადია გროვდება „მასალა“ და „საბუთები“... ლიოვილში, დამზადებულიც არის ყველაფერი ძველი ქურუმებისაგან და მოწოდებაც, უკვე გაკეთებულ საქმეში მონაწილეობის მისაღებად, თვალის ახვევაა ამხანაგებისათვის და არა-ამხანაგთათვისაც.

საინტერესოა მხოლოდ, როგორ უნდა მოკვარახჭინდეს „ნახევარ საუკუნის ისტორია საქართველოს ს. დ. პარტიისა“, როცა ამ ნახევარ-საუკუნის პირველ ნახევარში არსებობდა მხოლოდ „რუსეთის სოც. დემ. მ. პარტია“ და მეორე ნახევარშიაც (საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების, დაახლოებით, ექვსი თვის შემდეგ და აქეთ) კიდევ დიდ ხანს მისტიროდნენ მენშევიკები უკვე არ არსებულ „რუსეთის სოც. დემოკრატიას“ და რუსეთის დემოკრატიას?

მართალია, რუსეთის თვითმპყრობელობის დანგრევას ხელს უწყობდა „რუსეთის სოც. დემ. პარტია“ და ამაში მენშევიკები, როგორც ცალკე წევრნი რუსეთის პარტიისა, მართლაც, შეიძლება ითქვას, გმირულ როლს თამაშობდნენ, მაგრამ რუსეთის თვითმპყრობელობის და რუსეთის დანგრევაც, — „რომლის დანგრევას ქართველი ხალხისათვის უთუოდ უნდა გაეხსნა, — და კიდევაც გაუხსნა — გზა ეროვნულ სუვერენობის აღდგენისაკენ“ („ბრძოლის ხმა“ № 5) — მოახდინა გერმანიის შეიარაღებულმა მუშტმა, თორემ არც რუსეთის სოც. დემოკრატიას, არც ქართველ მენშევიკებს, არასოდეს არამ ცოტა გზა არ გაუხსნიათ საქართველოს სუვერენობისათვის, არამედ მუდამ ხერგავდნენ ამ გზებს, რადგან „ერთი და განუყოფელი“ რუსეთის ერთგული გმირები იყვნენ.

ფერის ცვლა ცალკე ადამიანს შეუძლიან, მაგრამ ბიოგრაფიისა, პოსტ ფაქტუმ — არა! ფერისცვლა პარტიასაც შეუძლიან (ამის მეტს რას ეკეთებენ მენშევიკები), მაგრამ ისტორიის გაყალბება, ვერ ჩაითვლება... მეცნიერულ სინამდვილედ. უცვლელი მხოლოდ ერთი და ქართველმა ეროვნულმა სულმა თქვენ დაგაჩოქათ თავისი სამფეროვანი დროშის წინაშე! მაგრამ „ყველა, ვინც გულში ხელის ცემით იძახის: უფალო, უფალო!-ს, კი ვერ შევა სასუფეველსა შინა“. თქვენ გულწრფელად უნდა გადარჯულდეთ, რომ შესძლოთ „განუყოფელი რუსეთის“ გმირობიდან, საქართველოს სუვერენობის გმირობამდე

ამაღლდეთ. საქართველოს ისტორიაც სულ სხვა იქებოდა, ვიდრე დღეს არის, თქვენი ენერგია, ზრახვანი და თავგანწირულობა საქართველოს სამსხვერპლოზე რომ მიგეტანათ ნაციონალისტებთან ერთად და არა ქართ. ნაციონალისტების წინააღმდეგ. მანძილი დიდია, რადგან ... დიდი ძეს კაცით კაცამდის.

ომის პარადოქსი

„ომის საწარმოებლად საჭიროა სამი რამ: ფული, ფული და კიდევ ფული“, — მოხდენილი ფორმით ამბობდა ნაპოლეონი, მაზედაც ადრე ცნობილ სინამდვილეს, რომ ომის ერთ-ერთ აუცილებელ მხარეს შეადგენს მატერიალური საშუალება.

მაგრამ დიდმა ომმა ნაწილობრივ დაამტკიცა და მომავალი ომი უფრო გაამწვეტებს საწინააღმდეგო დებულებას, რომ ომის საწარმოებლად — არაა საჭირო ფული.

ეს, ერთის შეხედვით, პარადოქსალური დაპირისპირება ადვილად გასაგები ხდება, როცა შევნიშნავთ ორ გარემობას, ერთს ძველსა და ერთს ახალს:

ა). რამდენადაც უკან დავიხევთ ისტორიაში, ნათლად წარმოგვიდგება, რომ საქონლის ტრიალი უფრო და უფრო ნაკლებად ითხოვს ფულის ტრიალს, როგორც გაცვლის საშუალებას და საქონელი იცვლება უშუალოდ საქონელზედვე. აქედან ომიც თავისი მატერიალური მხარით, ნაკლებად მხარჯავია ფულისა.

ბ). მეორე გარემოება ახალი ფორმაციისა არის. წინად თუ თვით ფულის (ვთქვათ ქალაქისა) ღირებულება დამყარებული იყო, მაგალითად, ოქროზედ (ან სხვა რამ ლითონზედ თუ საგნობრივ სიმდიდრეზედ) და აქედან ქვეყნის, სახელმწიფოს თუ ერის სიმდიდრის საზომად შეიძლებოდა მიეღოთ ფულის ფასი, დღეს, ამა თუ იმ ქვეყნის სიმდიდრეს არა თავისთავად არაფრის მანქანა ოქრო, არამედ შრომის, ენერჯის მაქსიმალურ რაციონალობით გამოყენების უნარიანობა შეადგენს.

ფული თავისთავად არ უმატებს არც ცალკე ადამიანს — ჭკუას, მორალს, ნებისყოფას და არც ქვეყანას, ერს — ღირებულებათა შექმნაში, მშვიდობიანობის დროს და არც, მით უფრო, ამ ღირებულებათა დახარჯვაში — ომის დროს, საცა იჭიმება ადამიანის, ერის მთელი ფიზიკური, სულიერი, გონებრივი თუ ნებისყოფის პოტენციალი. ადამიანი სწირავს სიცოცხლეს თავის სამშობლოს, ე.ი. უმაღლეს ღირებულე-

ბას, და, — სახელმწიფოს, ერის უნარიანობაზედაა დამოკიდებული ამ თავგანწირულობის რაციონალური ორგანიზაცია — უფულოდ.

დიდი ომის დასაწყისში, მთელი ქვეყნის ეკონომისტები და ფინანსისტები ამტკიცებდნენ, რომ „თანამედროვე ომი 3—4 თვეზედ მეტს ვერ გასტანს, რადგან ვერც ერთი სახელმწიფო ვერ აუვა ეკონომიურ ღირებულებათა საშინელ ფლანგვას“. ომმა გასტანა 3—4 წელიწადი და, მაშასადამე, ეკონომისტები და ფინანსისტები შესცდნენ თორმეტჯერად. ეხლა, როცა ომის სუნი თითქო კვლავ დატრიალდა, ეკონომისტები, ფინანსისტები და სახელმწიფო მოღვაწენი კვლავ ამ შეცდომას იმეორებენ და მოწინააღმდეგე მოღვაწეებს ემუქრებიან: ჩვენ უფრო მეტი მილიარდები გვაქვს, მეტს ვხარჯავთ და დაეხარჯავთ და თქვენი ოხტიდან ამოვალთო.

რამდენად შესაფერია ეს სინამდვილესი?

მშვიდობიანობის დროსაც, არამც თუ ომის დროს, ადამიანი არა სჭამს ოქროს, არ ისვრის ვერცხლს, არ იბრძვის ფულით და თუ მას, საომარ მდგომარეობაში, სახელმწიფო აწვდის სანოვაგეს, იარაღს, ამუნიციას და ყველაფერს, რაც საჭიროა, მისთვის ფულის საკითხი — მეორე, მესამე ხარისხოვანი ხდება.

თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ ომში (დიდშიაც და ნამეტნავად მომავალში) ჩათრეულია მთელი ერი (და არა მარტო ჯარი), ადვილად წარმოიდგენთ, რომ ცალკე ადამიანის ზემოაღწერილი მდგომარეობა — ვრცელდება მასების უმრავლესობაზედ და ამით ფულს უფრო ეკარგება თავისი მნიშვნელობა (სანოვაგეზედ, იარაღზედ, ამუნიციაზედ და სხვ. ის არაფერსა ხარჯავს. და ერთმა თუ არ დახარჯა, ვსთქვათ, ასი ფრანკი, მილიონი არ დახარჯავს ას მილიონ ფრანკს).

ამასთან, ცნობილია, თანამედროვე ომში რომ ერთმა ჯარისკაცმა იჯარისკაცოს, ე. ი. იომოს და თავის ფუნქცია შეასრულოს, საჭიროა მისთვის 10 — 15-მა მუშამ იმისათვის იმუშაოს (იარაღისა, ამუნიციისა, სანოვაგისა და სხვ. დასამზადებლად), მაშასადამე ერთმა მილიონმა ჯარმა რომ იბრძოლოს, სჭიროა მისთვის 10—15 მილიონი მუშა მუშაობდეს იმავე დროს. ეს მუშებიც ხვდებიან, თანამედროვე კანონების ძალით, — მობილიზაციაში, ე.ი. ხდებიან სახელმწიფო მოვალეობის მომხდელნი ისევე, როგორც ჯარისკაცები და სახელმწიფომ უნდა იზრუნოს მათზე ისევე, როგორც ჯარისკაცებზედ და მიაწოდოს ყველაფერი, რაც შეაძლებინებს თავის ფუნქციის შესრულებას. აქედან, უფრო დიდი ჯამი ფულის საჭიროებისა, მაშასადამე, გამოირიცხული ხდება, ერთი ათად, თხუთმეტად.

უფრო ადვილად რომ წარმოვიდგინოთ, ავიღოთ ერთი რომელიმე სახელმწიფოს მაგალითი და ეს სურათი დაახლოვებით იგივე იქნება ყველასათვის. გერმანია შესდგება ოთხმოცი მილიონი გერმანელისაგან. თანამედროვე საომარი ტექნიკის მიხედვით, მაშასადამე, მას

არ შეუძლიან გამოიყვანოს ბრძოლის ასპარეზზე დაახლოვებით, რვა მილიონი ჯარის მეტი (მაქსიმალური დაქიმვით) და რომ ამ ჯარმა იბრძოლოს, დანარჩენი, დაახლოვებით 72 მილიონი, უნდა ჩაბმული იყოს საომარ მუშაობაში.

რად სჭირდება ამ მთელ ერს ფული, როცა იგი თავის მოვალეობას ასრულებს და ამ ფუნქციის ასრულებისათვის საჭირო, — ყველაფერი ეძლევა „სახელმწიფოსაგან“... უფულოდ, უფასოდ! ვის და რისთვისღა სჭირია ფული, როდესაც მეურნეს, მექარხნეს, მუშას, მოხელეს თუ ჯარისკაცს ეძლევა ყველაფერი, რაც სჭირია და მოეთხოვება ყველაფერი — რისაც ვალდებულია? საჭირო ხდება მხოლოდ განაწილების ორგანიზაცია, რასაც ჩვეულებრივ ასრულებენ სხვა და სხვა ხარისხის წვრილი და მსხვილი მაშუალები... რომელნიც ამ ფუნქციას, ომის დროს, შეასრულებენ როგორც მოვალეობას.

რჩება საკითხი, ადამიანს შეუძლიან თუ არა ავიდეს იმ ეროვნულ სახელმწიფოებრივ შეგნებამდე, რომ პირადი მოგების, დაწინაურების, ჯილდოს მიღების და ათასი სხვა „ეგოისტური“ მოთხოვნილება, საერთოს დაუქვემდებაროს — უსასყიდლოდ? გერმანელმა ხალხმა ეს დაამტკიცა დიდი ომის დროს. და სხვა ევროპიელმა ერებმაც ნაწილობრივ.

მომავალ შეტაკებაში, იმრიგად, ნაკლები მნიშვნელობა ექნება ფულს და უდიდესი — ორგანიზაციას და ნაპოლეონის ფორმულას... ისტორიული მნიშვნელობა და შერჩება.

რალა თქმა უნდა, სინამდვილეში ასე სქემატიურად და სადათ არ გადაწყდება ომში ფულის საკითხი, მაგრამ თავის ძირითადი, არსებითი, მასიური მხარით, ფულს მნიშვნელობა დაეკარგა — გამარჯვების ორგანიზაციაში და შინ განთავისუფლებული ფული მოხმარდება გარედან შემოსატან მასალას.

სახელმწიფო მანქანის მოძრაობაში ფული მუდამ თამაშობდა როლს — ცხიმისას, იყო — ერზაცი, მაგრამ დღეს, როცა ომი გახდა არა პროფესიონალების შეტაკება, არამედ მთლად ერებისა, საყოველთაო მობილიზაციით მთელი მოსახლეობისა, როცა ომში უნდა გამოვიდეს, არა მარტო „ქუდზე კაცი“, არამედ მანდილოსანიც, კაცობრიობა უბრუნდება თითქო იმ პირველყოფილ მდგომარეობას, როცა რომელიმე პატარა ტომს სრულებით არა სჭირდებოდა ფული, რომ აეღო შუბი, მშვილდისარი, ხმალი და მეზობელ ტომს დარეოდა. ცხიმის როლს მაშინაც ასრულებდა და ეხლაც შეასრულებს უკვე ერზაცი — ფული კი არა, არამედ ნამდვილი მამოძრავებელი ძალა, წმინდა ცხიმი — ადამიანის და ერის შეგნება და ნების ყოფა. შეგნება ეხლა უფრო მეტია, ამალღებულებიც და ნების ყოფა გამოიხატება — ორგანიზაციის რაციონალურ უნარში. გაიმარჯვებს არა ის, ვისაც მეტი ფული აქვს, არამედ ის, ვისაც ფული ნაკლებად დასჭირდება.

ქართული სპორტი საზრანგეთში

შემთხვევით გავიარე ქალაქ „მონტ-დორე“ში, იყო „გრანდ სემენ დე მონტ-დორე“, შეჯიბრი ზამთრის სპორტისა, სადაც შევიტყე, რომ ქართველებიც იღებდნენ მონაწილეობას.

მოვნახე მათი მისამართი, ვინახულე ჩვენი მოვარჯიშეები და აგრეთვე გავიგე რომ არსებობს ნაწილი ქართული სპორტისა, რომელსაც განაგებს ბ. გ. კალანდარიშვილი. როგორც ვიცით უცხოეთში იმყოფება მხოლოდ ორი მწვრთნელი ძველი „შევარდენისა“: გ. კახაბერი და გ. კალანდარიშვილი. უკანასკნელი ხელმძღვანელობს ზამთრის სპორტს, რომელსაც ძველი შევარდენის წესი და ტრადიცია არ დავიწყებია და მის ჯგუფში სუფევს „შევარდენის“ დისციპლინაც.

ქართველებს გარდა, ფრანგის ახალგაზრდობაც და უცხოელი სტუდენტობა სორბონის უნივერსიტეტიდან ბევრი ჰყავს.

რადგანაც სპორტს დიდი მნიშვნელობა აქვს, ყველა ქართველნი მოვალენი ვართ ხელი შეუწყოთ და გავაფართოვოთ ქართული სპორტი.

მოგზაური

მიიღება ხელის მოწერა 1989 წლის ჟურნალ

„ კ ა ვ კ ა ს ი ა “ -ზედ

წელიწადი მესამე

წელიწადი მესამე

დამოუკიდებელი ეროვნული აზრის ორგანო

ჟურნალი მიზნად ისახავს კავკასიის უცხო ოკუპაციისაგან განთავისუფლებას და კავკასიის დამოუკიდებელ სახელმწიფოს შექმნას კონფედერაციის საფუძველზედ.

ფიქრობს რა ჟურნალი, რომ კავკასიის პოლიტიკური დამოუკიდებლობის და კულტურულ - ეკონომიური წინსვლის უზრუნველყოფა შესაძლებელია მხოლოდ ისეთი სახელმწიფოს საფუძველზედ, რომელიც დაფუძნებული იქნება ეროვნულ სოლიდარობის ნიადაგზედ. იგი გაუწევს მედგარ ბრძოლას ყველა ანტიეროვნულ ძალას და ყველაზედ უწინარეს ინტერნაციონალიზმსა და მარქსიზმს ბოლშევიკური სახით იქნება იგი გამოსახული თუ მწვევიკური.

გამოწერის პირობები :

	1 წლით	6 თვით	8 თვით
საფრანგეთში	36 ფრ.	18 ფრ.	9 ფრ.
უცხოეთში	38 ფრ.	19 ფრ.	9 ფრ. 50

რედაქციის მისამართი :

Mr. Joseph Gvaramadzé 73, rue Froidevaut, Paris 14°.

Le Gérant: R. Cornel.

Imprimerie de NAVARRE — 5, rue des Gobelins. Paris-13°.